

1682.

1. Beckmann, Joh. Volk: De lege III (Aede) C. de
Locat et conduct.
- 2tes Lynckerus, Nic. Christophorus: De religione absequii
2 Suppl. 1682 = 1735.
3. Müllerus, Petrus: De personae excellentia
4. Müllerus, Petrus: De conquiscente officio
iudicis.
- 5tes Müllerus, Petrus: De liquido ejusque jure.
2 Suppl. 1683 = 1721.
- 6tes Müllerus, Petrus: De dignitate effugiata.
7. Müllerus, Petrus: De rationibus in folle.
8. Müllerus, Petrus: De acquirenda vel omnimoda
hereditate
- 9tes Müllerus, Petrus: De re non amplius integra.
10. Müllerus, Petrus: De contractibus consensualibus.

1682.

11. Mullerus, Petrus: *De officiis transcuntium cum exercitu per aliorum territoria.*
12. Mullerus, Fr. Tac.: *De imperio dictatoris.*
13. Mullerus, Petrus: *De fide vicaria.*
- 14^a₂ Mullerus, Petrus: *De nimio* 2 Decemb. 1682
i. 1738.
15. Mullerus, Petrus: *De modis, quibus tollitur obligatio*
16. Roth, Henricus Balthas: *De characteribus.*
17. Roth, Henr. Balthas: *De commerciis institoris.*
Rec. 1741.
18. Strvoglius, Philippus: *Miscellanea juris civilis*
19. Strvoglius, Philippus: *Ad legem singularem C. Fast. et nullus ex vicariis pro alienis vicariorum debitis tenetur.*
20. Haue, Georgius Adamus: *De jure precum, quas finem, effectum et varios ritus*

1682.

21^a, 6, 5, ^d Kneue, Georgius Adams: De jure orisum.

4 Bändl. 1686, 1714, 1742 & 1756.

Gitg. num. 8.

44.

1682, 56

P. 3.

7

DISSERTATIO
DE
LIQVIDO
EIVSQVE JVRE,

Oder:

**Von dem / was eine gültige und ge-
wisse Schuld, Forderung sey / deren
Beschaffenheit / und was dießfalls
Rechtens.**

P. 113.

Quam

PRÆSIDE
MAGNIFICO ACADEMIÆ JENENSIS
RECTORE

DN. PETRO MULLERO,

JCTO, PANDECTAR. PROFESS. PVBL.

CONSILIAR. SAXONICO, CVRIÆ PROVINCIA-

LIS, SCABINATVS AC FACVLTATIS

JVRIDICÆ ASSESSORE,

IN AVDITORIO JCTORVM

AD D. MAJIS IO C. LXXXII.

ventilandam exponit

AVGVSTVS Hoffmann /

Halâ Saxo.

EDITIO II.

JENÆ, TYPIS HELLERIANIS, 1721.

D I S S E R T A T I O
D E

F L O V I D O

B I V S O V E R T E

DE
Dissertation
über die
Natur und
Eigenschaften
des
Fluors

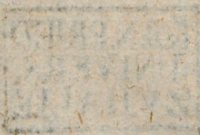
MAGISTRO ACADEMIAE ZEVENBURGICAE

DR. PETRO MILLERO

JOH. PANDICTAR. PROFESS. PUBL.

CONSIL. SARONICO, CIVIS TROICIA.

US. SARONICUS AC TROICUS

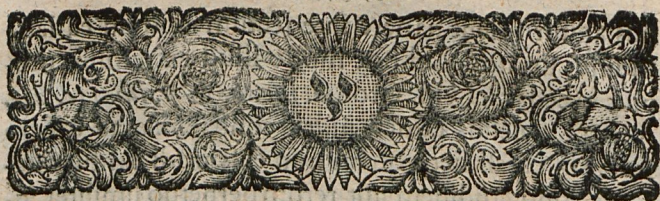

IN ANGLIOTO EX LIBRARIIS

AVGVSTVS

JENAE. TYPIS HELLERIANIS. 1782

I. N. J.

P R Æ F A M E N.

Um judicis sit veritatem ac justitiæ sequi
 vestigia *l. 13. C. de sent. & interloq.*
 præprimis ipsi liquere debet, id, quod
 judicat, esse regulis æquitatis & justi-
 tiæ conforme.

Quantquam difficultate non caret,
 id quod vere justum est, ab eo, quod tale videtur,
 discernere, cum secundum *Arist. r. Eth. Nic. r.* in mo-
 ralibus non æque ut in mathematicis disciplinis cer-
 titudinem invenire liceat, quod eo evenit, quia Ma-
 thematicæ disciplinæ a materia omni formas sepa-
 rant, & quia formæ ipsæ plerumque tales sunt, ut
 nihil habeant interjectum, sicut inter rectum & cur-
 vum nihil est medii. In moralibus vero circumstan-
 tiæ etiam minimæ variant materiam & formæ & qui-
 bus

bus agitur solent habere interjectum aliquid ea latitudine, ut modo ad hoc modo illud extremum propius accedatur, vid. Grot. *d. jur. b. & p. lib. 1. c. 2. 3. 1. n. 3.* Melius tamen iudex conscientiae ac officio suo non satisfaciet, quam si in ejusmodi ambiguitatibus consuetudinem aut rerum perpetuo similiter iudicatarum auctoritatem sequatur *l. 38. ff. de LL. l. 3. l. 12. C. eod.* Non minus quoque perspectam ac probe cognitam habere debet facti speciem, cujus veritatem saepius in profundo abstrusam non nisi argumentis luce clarioribus eruere potest. Sunt autem argumenta vel artificialia vel inartificialia; haec fiunt per apertissima documenta & ipsam rei confessionem, ex quibus liquidissima constituitur causa, quae paratam secum trahit executionem. Secus enim si cuilibet propria adnotatione sibi debitorem constituentem plena semper fides adhiberetur, multis fraudibus ac injuriis pateret locus, eo imprimis seculo quo tot existunt aurescatores ac avari, qui totam fortunam habent in nominibus *l. 40. §. 8. de statu lib.* totque debitores, quorum tanta saepius est malitia, ut vix ulla obligatio tam firmis ac potentibus clausulis etiam a viris peritis confici possit, quam non quorundam debitorum perversitates perturbant, Gail. *de Arrest. c. 9. n. 17.* Nunquam itaque quicquam iudex contra reum decernere debet, nisi in cau-
sa

fa liquida, h. e. quæ apertissimis documentis est instructa & iudiciis luce clarioribus expedita. Cum autem tota die hoc in praxi occurrat, ut super hoc lis sit, an debitum sit liquidum, quod iudex probe ab illiquido, obscuro & dubio discernere sciat, non mihi quis vitio vertet, si nobilissimam ac in foro utilissimam materiam pro ingenii tenuitate elaborandam suscepero; Non quod per omnes ac singulos juris articulos eam deducere mihi sit propositum; Sed solum quatenus circa debitum versatur illam examinare animus sit. Quæ, ut bene vergant, Clementissimum Numen supplex veneror, velit de Liquido mihi scripturo ita assistere, ut in hoc Academicorum laborum specimine sacratissimo Ipsius nomini ac gloriæ velificatum me esse liqueat!

¶¶¶¶ ¶¶¶¶ ¶¶¶¶ ¶¶¶¶ ¶¶¶¶ ¶¶¶¶ ¶¶¶¶ ¶¶¶¶ ¶¶¶¶ ¶¶¶¶

CAPVT I.
**QVID VOX LIQUIDI
 SIGNIFICET.**

SUMMARIUM.

Quomodo sumatur vocabulum liquidi. Quid sit.

§. Un.

NE quid dissertationam consuetudini detrahere videar, primo statim loco de nominis Etymologia quædam præmittenda duco, cum nomina & res duæ sint ideæ veritatis, nec alio modo rei pa-

A 3

turam

turam investigare liceat quam verborum beneficio. Liquidum sumitur vel pro aliquo dissoluto, & hoc derivatur a liquefcere fließend werden / zerrinnen. In quo significatu a Medicis accipitur, quando de auro vel plumbo ac simili dissoluto dicitur: Vel pro aliquo quod est clarum ac perspicuum; quod iterum sumitur vel proprie vel improprie. Illo modo dicitur fons liquidus apud Curt. *lib. 3. c. 1.* Hoc loco accipitur pro eo quod constat, *l. 5. §. 1. ff. q. ex c. in possess. l. 7. §. 2. de suppellectile leg. l. 2. §. 4. ff. quem. test. aper. l. 1. §. 24. de SCt. Silan. l. 47. §. 2. de fideic. libert.* Sic iudices in re ambigua & dubia ita se judicandi necessitate solebant expedire, ut pronuntiarent sibi non liquere *l. 13. §. 4. de Recept. l. 36. de Re judic.* Quo sensu dicitur debitum liquidum, quod est certum, *b. e. de quo apparet quid, quale quantumve sit vel de quo constat ac liquet. l. 1. C. si secund. nupt.* Et in hoc significatu sumitur in præsentiarum. Et est liquidum debitum, de cuius veritate ratione quantitatis & qualitatis vere constat, ut aliæ iudicis non sint partes, quam ut ad instantiam partis sententiam vel absolutoriam vel condemnatoriam ferat.

CAP. II.

DE

CAUSA EFFICIENTE.

SUMMARIÆ.

- I. Originem ducit liquidum ex Instrumento, Confessione & Re iudicata.
- II. Instrumentum quot modis sumatur.
- III. Est vel publicum vel privatum. Quid publicum. Referuntur species.
- IV. Quid privatum.
- V. Tres hujus species, Chirographum, Libri rationum & Epistola.
- VI. Requisita instrumenti referuntur.
- VII. An anni ac diei notatio ad instrumenti validitatem exigatur?
- VIII. Ne sint abolita & cancellata.

cellata. IX. Actor debet edere instrumenta. X. Debent in originali produci. XI. Intra terminum prefixum. XII. Quid novissimo Recess. Imper. dispositum. XIII. Quid de jure Saxonico & Magdeburgico obtineat. XIV. Accedat recognitio partis adversa. XV. Debent recognosci vel ab ipsis debitoribus vel ab aliis. XVI. Recognosci debet manus, aut quis jurato debet diffiteri. XVII. & XIII. Quibus modis recognitio cesset. XIX. Libri mercatorum quatenus probent. XX. Liber Mercatoris repertus falsus in uno, talis etiam in alio presumitur. XXI. Inter mercatores plene probant. XXI. Quatenus epistola probet. XXIII. Alteram causam liquidi constituit confessio. XXIV. Quomodo fiat confessio. XXV. Judicialis confessio majorem habet vim quam extrajudicialis. XXVI. Quid sit judicialis confessio. XXVII. Confessio extrajudicialis semiplene tantum probat. XXVIII. Utraque sit vel vere vel ficta. XXIX. Referuntur exceptiones. XXX. Quomodo fiat confessio presumtive. XXXI. Quid Num necessarium sit ut pars adversa eam acceptet? XXXII. Tertia causa est Res judicata. XXXIII. Debet sententia ferri à giudice competente. XXXIV. Condemnatio vel absolutio fiat circa id quod in judicium deductum est. XXXV. Forma judicandi legibus prescripta diligenter servanda est. XXXVI. Res judicata pro veritate habetur. XXXVII. Res judicata prodest victori & nocet victo. XXXVIII. Tercio nocere nequit.

§. I.

OMnes causas, quæ ordinariam judicii telam ejusque moras non patiuntur, sed citas & levato velo expeditas exigunt executiones, oportet esse munitas apertissimis documentis, vel indicis ad probationem indubitatis & luce clarioribus expeditas. l. 25. C. de probat. Iustitiam enim

nim eradicare videtur, qui ad debitum non probatum condemnat Alex. *conf. 39. vol. 1.* Originem autem ducit liquidum (1) ex *Instrumento*, (2) *Confessione*, (3) *Re judicata*.

§. II. *Instrumentum* vel laxius sumitur pro omni eo quod instruere causam potest, quo sensu tam testimonia, quam homines instrumentorum appellatione veniunt, *l. 1. ff. de V. O. vel strictius*, prout denotat scripturam ad rerum gestarum fidem comprobendam confectam, *l. 25. C. de probat.*

§. III. Disperscitur ratione causæ efficientis in *publicum & privatum l. 11. C. qui potiores in pign. l. 5. C. de probat. Nov. 49. c. 2.* Publicum est solennis ac rite ordinata scriptura per publicæ personæ manum memoriæ causa facta. Est autem iterum vel simpliciter, vel secundum quid tale; Illud est quod autoritate judicis est munitum s. apud acta publica magistratum videlicet vel judicem, seu ex Archivo publico sit prolatum *l. 6. C. de re judic. l. 30. l. 31. C. de donat. l. 10. ff. de probat.* Quorum censui annumerari possunt *libri catastri*, seu *estimi rite confecti* in puncto probationis collectarum. *Frantz. lib. 3. Ref. 1. n. 338. Mev. decis. 179. n. 4. Libri Parochorum Rivchen-Bücher & alii libri publici prout a Facultate Juridica Wittebergens. Senatui Stolbergensi responsum fuisse testatur Richterus decis. 12. n. 3. Daß Raths-Bücher und Register/ so in Archiven gefunden / pro privatis scripturis nicht zu halten / und von euch in vim probationis, præsertim in antiquis, wohl produciret werden können.* Posterioris generis est, quod extrinsece denominatur a forma solenni, prout est instrumentum a Notario publico confectum *l. 17. C. de fid. instr. D. Struv. j. Civ. Ex. 28. Th. 29.* Quod verum est in sensu diviso, non composito. In qua enim causa quis neque iudex nec testis esse potest, non ut Notarius publicus, sed privata aliqua persona censetur, nec ejus instrumentum habet vim

vim publici instrumenti. Mynsing. i. resp. 6. n. 29. An & Doctorum scripturæ pro publicis instrumentis sint censenda, dubitat Carpz. l. 6. Resp. 18. contra Berlich. p. 1. concl. 43. p. 50. Formam tamen præscriptam præcise observata, de qua videatur Berlich. p. 1. concl. 43. ut & Dn. Præses dissert. de exorticulo suspicionis cap. 6. Instrumentum ejusmodi a Notario publico confectum probat & pro scribente.

§. IV. *Privatum*, est scriptura, quæ absque solennitate in causa propria a persona privata vel simpliciter vel certo respectu tali conficitur. vid. Hahn. ad Wesenb. 2. de fid. instr.

§. V. Hujus tres occurrunt species (1) *chirographum*, (2) *libri rationum* & (3) *epistola*; Chirographum scriptum est vel a debitore, & dicitur *antapocha*, qua debitor fatetur se creditori obligatum, vel a Creditore, qua creditor pecuniam debitam sibi solutam esse profiteretur, estque liberatoria, & vulgo dicitur *quittantia eine Quittung*. Et hæc plene contra scribentem probat alias non item l. inter chartulas. C. de conven. fisci debit. lib. 10. l. 5. l. 7. C. de probat. Liber rationum est, qui continet data & accepta. Estque confectus vel *ratione officii & administrationis*, vel *pro libera voluntate scribentis*; prioris generis est, quem facit dominus contra subditos, liber societatis, mercatoris, posterioris dicitur *ein Hand-Register oder Hand-Buch*. Epistola est vel commendatitia vel testimonialis vel credititia vid. Lauterbach. diff. de epistol. 2.

§. VI. Instrumenta privata sicut publica (1) nomen contrahentium, (2) certam debiti quantitatem, l. 6. ff. cert. pet. (3) causam obligationis honestam non turpem vel usurariam continere debent. Causam vero obligationis seu debiti in chirographis mercatorum non semper exprimi debere, sapius decisum in curia Erißensi testatur Marquard. de jure mercat. lib.

l. c. 14. n. 11. Quod tamen regulariter verum non dixerim per *l. cum de indebit. §. fin. ff. de probat.* videlicet Nic. de Passeribus *lib. 2. quest. 8. n. 2.* Et idem in *Scriptura Saldi*, in qua causa non fuisset expressa, quod non probet tradit *Alex. conf. 3.*

§. VII. *An anni & diei notatio ad instrumenti validitatem exigatur?* de hoc disceptatur. Veriorem tamen in puncto juris dixerim negativam ex hoc fundamento, quod scriptura privata regulariter, non nisi contra scribentem probet, adeoque sufficiat, qualitercunque ea fuerit scripta; Imputet enim sibi ipsemet scribens, quod diem non apposuit. *Caballin. millerops. 605. part. 3. Alciat. conf. 1. n. 27.* Quod tamen limitatur, quando in concursu creditorum de prioritate temporis controvertitur, tunc enim utique ipsi tempus ac dies est probanda, secus enim succumberet, prout concludit *Tiraqu. de retract. convent. §. 1. gl. 7. n. 49.* 2. Limitatur quoad libros rationum, in ipsis enim procul dubio dies & tempus requiritur.

§. IIX. Ut autem instrumenta liquidā dici possint, non oportet esse abolita vel cancellata, vel in aliqua sui parte suspecta. *Bart. in l. 1. §. fin. de bis, que in test. del.* præmissis si talis abolitio aut suspicio sit in aliquo loco substantiali. *Carpz. proc. juridic. t. 14. n. 61.* Quod *D. Brunnemann.* sequenti casu firmat, quod *Titius* contra *Mævium* ex jure cesso egerit, quoniam vero in instrumento cessionis rasura apparuerit, contra *Titium*, qui etiam jam ante falsi criminis condemnatus, pronunciatum fuerit die 28. Novembr. 1652. Simile fere exemplum tanquam præjudicium recenset *Camillus Borellus conf. 23.* ubi pari ratione cessionis chirographum ducentorum circiter viginti millium pupilli à tutoribus erat rasum, & ut rasura non appareret, quoniam jam visibili vitio aperta erat, supra eam ex atramento magna macula conspersum, qua
dies,

dies, mensis & annus oclusi ita, ut amplius videri, vel sciri non possent, quare testes, qui scripturam illam subscripserunt, simul cum Notario examinati per auditorem Regium, factam esse rasuram ac atramento deletionem animo committendi falsitatem ipsi asseruere.

§. IX. Tenetur autem actor edere instrumenta, quibus non solum ipsemet usus est; sed etiam reus, l. 1. §. 3. de edendo, quod tamen non procedit vice versa, adeo, ut nec iudex de Syndicatu conventus, actori contra se edere acta judicialia teneatur, teste Berlichio p. 1. decis. 16. nisi in causis favorabilibus, ut Fisci, Ecclesiæ, matrimonii, dotis, pupillorum, pauperum, aliorumque miserabilium personarum. Berlich. p. 1. concl. 45. n. 31. Et ita in Scabinatu Jenens. pronunciatum esse, testatur Richterus decis. 107. p. 5. daß solche Regul nach gemeinen Schluß der Rechts Lehrer in causis pupillorum, und allen andern / so in Rechten vor andern einen besondern Favor haben / nicht statt findet. (3) Fallit si actor replicat, tunc enim habetur pro reo, adeoque pro ipsius fundanda assertionem reus instrumenta tenetur edere, quod post Bachov. in add. ad Wesenb. a. 12. in fin. de fid. instr. & alios Excellentissimus J Consultus D. Struvius testatur in Syni. J. C. Exerc. 9. Th. 43.

§. X. Debent autem instrumenta in originali produci, vel si in instrumentis quædam contineantur, quæ pro parte adversa facere videntur potest hoc medio periculum à se averruncare ut partem saltem instrumenti producat, quæ ipsi potest intervirere Gail. 1. obs. 106. Eodem modo exemplum ab ipso Notario, qui originale conscripsit, confectum, probat perinde atque ipsum originale, Bald. in Auth. si quis in aliquo n. 3. C. de edendo. Lanfrac. in prax. c. 9. tit. de instrum. product. Covarruy. pract. quest. 2. c. 21. n. 4. Et hoc ampliatur etiam

iam procedere in exemplo, quod non scripsit idem Notarius; sed tantum subscripsit, & subsignavit. Jason. in *Auth. si quis in aliquo. n. 3. C. de edend.* (2) Ampliatur, quod instrumento amisso etiam copia per subscriptionem Notarii approbata & confirmata & à scribente recognita plene probet.

§. XI. Debent autem intra terminum præfixum produci, aliàs omnem perdunt validitatem. De Jure Canonico usque ad conclusionem causæ produci possunt. *c. 9. X. de fid. instr.* Post conclusionem in causa non admittenda est ulla productio instrumentorum nisi noviter ea sint reperta, aut causa sit summaria vel pia, aut iudex ex officio procedat, vel causa sit criminalis, de quibus except. Mynsing. *concl. 926.*

§. XII. Novissimo Recept. Imp. §. beyneben bleibt ein nem jedwedem re. salutariter provisum, ut actor sua documenta, quibus intentionem suam probare vult, statim una cum libello vel supplicatione offerre debeat in copia, ut Reus eo melius se informare possit, an contendere debeat, eaque actor reproducere tenetur in primo termino post litis contestationem loco probationis, & petere, ut recognoscantur, si opus sit.

§. XIII. De Jure Sax. & in terris Ducatus Magdeburgici producens instrumenta ad probandum, terminum præcise Saxonicum observare tenetur, quod si neglexerit, jus probandi perdit, & causa cadit. H. Pist. *obs. 183. n. 4.* Aliud tamen obtinere in terris Electoratus Saxonici ex *Constit. 17. p. 1.* patet: obwol ein Kl. seinen Beweis / welchen er mit Instrumenten zu verführen gedenkt / binnen Sächsis. Frist beybringen muß / so kan die productio instrumentorum in diesen Landen / Vermög gemeiner Rechte / auch post terminum jedoch ante conclusionem causæ geschehen. In quo passu discrepat Amplissima Facultas Jenensis à Facultate Lipsiensi non sine

sine rationibus; Nam primo terminus probatorius jure Communi Saxonico est peremptorius & exclusivus, adeoque probatione intra legitimum terminum ommissa producens non amplius auditur; Jam vero instrumenta inter modos probandi necessario referuntur, ideo, eorum productio ad hunc terminum fatalem præcise adstricta videtur. Secundo, per hanc constitutionem Saxonicam tanquam provisionem legis arbitrium judicis, cui jure Communi aliàs terminus probatorius est relictus, sublatum est, adeoque præcise observari debet, cum in arbitrio judicis non sit amplius repositum post terminum probatorium legalem præclusivum alium concedere, imprimis cum sic adversario jus ex lapsu termini quæsitum auferretur, quod Bartholus *in l. 2. in fin. ff. de appell. recip.* pro tanto æstimat gravamine, ob quod pars adversa appellare possit.

§. XIV. Ultimo accedit cognitio partis adversæ, sine qua instrumentum nihil probat Alciat. *in l. 16. n. 1. ff. de V. S.* quanguam de jure communi locum non habet, nisi in privatis scripturis *l. 20. C. de fid. instr. Nov. 73. c. 1. Coler. de Proc. Exequ. p. 3. c. 1. n. 93.* Quod secus de Jure Saxonico, quo & publica instrumenta recognitioni sunt obnoxia, teste observantia fori adde *Ord. Proc. El. t. 25.*

§. XV. Debent autem recognosci vel ab ipsis debitoribus vel ab aliis. Posteriori modo fit vel consensu debitoris, vel sine consensu. Illud fit per procuratorem ad hoc specialiter instructum; Hoc fit vel per cognatos, qui licet regulariter propter affectionem ad recognoscendum compelli non possint, si tamen alia adminicula adsint, recognitionem recipiendam esse, dubium non est, velut in Camera den 3. Maji anno 1559. observatum testatur Ruland. *p. 2. q. commin. 5. c. 27.* Vel per subditos, qui, si eorum dominus est contumax, ad

recognitionem admitti possunt, si alia adminicula adsint, imprimis si juramento fidelitatis & subjectionis sint soluti. Berlich. p. 1. concl. 44. n. 16.

§. XVI. Tenetur autem quis recognoscere suam manum sine juramento, sed diffiteri cum juramento Carpz. p. 1. C. 17. D. 120. quod tamen Brunnemann. nec jure Civili incognitum fuisse putat c. 19. n. 3. per l. 56. ff. de V. S. l. 15. §. fin. ff. de rebus auth. judic. poss.

§. XVII. Cessat recognitio (1) si quis scripturam confirmare per testes velit, puto, si agitur de probando aliquid in judicio petitorio, aliisque, tunc instrumenti fides coadjuvatur fide extrinseca testium, non autem si de simplici executione instrumenti agitur, quia executio instrumenti requirit idoneam instrumenti ipsius figuram. Mascard. de probat. concl. 1254. n. 12. Quod confirmat Proc. Elect. Sax. & ad eum Philipp. conf. 3. tit. 25. Da aber dem Producenten bedenklich wäre / durch seinen Widerpart die producirten Documenta eydlich diffitiren zu lassen; sondern viel lieber andere Recognoscenten als Zeugen angeben wollte / sollen dieselbe vorher schwören / daß sie auf die vorgelegte Uhrkunden / wofür sie dieselben halten / die rechte Wahrheit sagen wollen / doch soll der Producent, Articul / samt Nahmen der Zeugen und Recognoscenten / auch Abschriften von denen briefflichen Uhrkunden in Sächsischer Frist zu übergeben / und Commissarien auszubitten schuldig / und dem andern Theil interrogatoria dawider zu übergeben nachgelassen seyn. Doch daß dieselben nicht ad merita & contenta instrumentorum, sondern allein auf Hand und Siegel / und also auf externam formam der Uhrkunden gerichtet werden. Videatur quoque de his Covarruv. tit. 2. c. 22.

§. XIX. (2) Cessat si producens instrumenta per compar-

parationem literarum verificari petit. *arg. Nov. 73. c. 6. Col. de Proc. Exequut. p. 3. c. 1. n. 145.* An per solum judicem comparatio fieri possit quaritur? *Aff. Carpz. p. 3. Resp. 84. n. 4.* Negat Brunnemann. *c. 19. n. 20.* quia ita videri posset induisse personam testis.

§. XIX. Sequuntur nunc *Libri mercatorum*, quibus regulariter nulla fides adhibetur, cum exemplo perniciosum sit, ut ei scripturæ credatur, qua quisque propria adnotatione sibi debitorem constituit, *per l. 7. de probat.* Moribus tamen semiplene probant, teste Dn. Köppen *decis. 46. n. 56.* Cui accedit Nic. de Passeribus *Tr. de priv. script. qui*, per totam fere Italiam statutum esse, cujus vigore libris mercatorum stetur, testatur, quod tamen ipse restringit ad modicas saltem summas; Et Baldus in *l. un. C. de confessis*, & Panorm. *c. bone fidei ult. col. de postulat.* putant plene ipsis credi in minusculis summis, si alias mercator sit fide dignus.

§. XX. Quod quidem principaliter requiritur, ut alias veritatem scribere consueverit. Si enim reperiatur ipse liber falsus in uno, præsumitur absque dubio falsus in omnibus. *Castrenf. conf. 301. n. 4. lib. 1.* *Besold. Thes. pract. c. 13. n. 10.* Id tamen notandum, quod mercatoribus non credatur, nisi quatenus de negotiatione sua scripserunt. *Bachov. ad Tr. vol. 2. disp. 2.*

§. XXI. Inter mercatores libri hujusmodi concurrentibus qualitatibus requisitis plene probant; Inter ipsos enim ex aequo & bono judicatur, & probationes semiplenæ recipiuntur, ita Bald. *conf. 198. n. 5. vol. 1.* dicens, quod in causis ipsorum mercatorum, ubi de bona fide agitur, non congruat de juris apicibus disputare *per text. in l. si fidejussor. §. quedam. ff. mandati.* *Mascard. concl. 976. n. 8.* & novissime Joh. Köppen. *dec. 46. n. 55.* In Regno Neapolitano Aromatariis pleniss-

nissimam fidem adhiberi testatus est inter ceteros Camill. Borell. Sic in terminis idem conf. 82. consuluit. Nobilem quendam Alexandrum de Felice, de civitate Nusci Aromatarium debere obtinere in causa intentata pro salario medicinarum consequendo, non obstante, quod adversarius prætenderet librum ejusdem Aromatarii nullam fidem facere. Nota tamen, quod non nisi accedente juramento suppletorio libri hujusmodi probent. *Mev. art. 4. t. 6. lib. 5. Jur. Lübec.*

§. XXII. Ultimo privatæ scripturæ annumeramus *Epistolam*, de qua hæc pauca sunt notanda, quod ipsa non recognita nec confessata, quin imo etiam negata probationem inducat, quando reperitur signata privata solitoque ipsius scribentis sigillo. *Nic. de Passeribus lib. 3. quest. 1. n. 45.* Quod tamen non procedit, nisi scriptura simul nomen scribentis contineat. *Mascard. conclus. 627. n. 40.* Idem *concl. 627. n. 21.* epistolam suspectam nec fide dignam putat, quæ caret titulo illius dignitatis Regiæ aut Principalis, quam habet vel is, qui mittit, vel cui mittitur, ob non observatum stylum curiæ.

§. XXIII. Alteram causam liquidi constituit *Confessio*, quæ est ejus, quod ab adversa parte intenditur, adseveratio. *Umm. disp. 13. th. 8. n. 35.* cujus licet tanta vis sit, ut etiam rem judicatam possit retractare. *Sich. ad l. 5. C. de transact.* proprie tamen probationem non dixerim, cujus rationem dat *Schickardus in Logic. juridic. p. m. 96. n. 141.* quod probationes in agendo potius quam patiendo consistant. Sed in effectu per modum interpretandi eadem virtus tribuitur confessioni & major etiam, quam alii probationi, magis tamen à posteriori, quam a priori; Non enim patitur natura humanæ societatis, ut actibus animi sufficienter indicatis nulla sit efficacia, ideo quod sufficienter indicatum est, non potest non pro vero adversus cum haberi, qui indicavit, *Grot. lib. 2. c. 4. §. 3.*

§. XXIV.

§. XXIV. Fit autem confessio vel per se ipsum, vel per alium. Per se ipsum fit confessio, ut; quando mulier in iudicio confitetur pretium ex re dotali vendita vel mutuo accepto in suum commodum conversum esse. Berl. *concl.* 19. n. 75. 76. Sic & confessio facta a tutore in inventario publico & solenniter confecto plene probat etiam parte absente & extra iudicium facta. Mascard. *d. prob. concl.* 370. Et in causa universitatis, ubi subest commodum, quale est jus piscandi, pascendi, &c. Universitas conjunctim admittenda est non singuli. Carpz. *proc. tit.* 13. a. 8. n. 77. Per alium fit vel in causa Universitatis; Et tunc fit vel à Procuratore, cujus quidem confessio non sufficit ad Remp. obligandam ex mutuo, si tamen in utilitatem Reip. mutuum esse conversum dixerit, tunc plene probat. Masc. *concl.* 369. n. 11. vel si nimis ampla sit Universitas, contra eam fit confessio à senioribus tribus vel quatuor, Carpz. *Proc. tit.* 11. a. 2. n. 49. qui etiam *l. 2. Resp.* 106. n. 22. obtinuisse olim in Curia Lipsiensi docet administratores Civitatum confitentes se mutuum accepisse, & in rem civitatis vertisse, fuisse tamen sententiam in secunda instantia reformatam. Vel in causa Singulorum; Et tunc confessio alterius alteri non nocet, nisi (1.) confessio eidem profit; Sic confessio solutionis à creditore facta fidejussori nocet debitori. Masc. *concl.* 373. (2.) nisi quis habeat liberam alienorum negotiorum administrationem ab homine, contra quem confitetur. *Arg. l.* 58. ff. *de procur.*

§. XXV. Cum verò signa de animi actibus nullam habeant certitudinem mathematicam; Sed probabilem, probe dispiciendum est, an deliberato animo facta sit confessio, nam & verbis eloqui aliud possunt homines, quam quod volunt & sentiunt & factis simulare; Hinc judicialis confessio majorem vim habet, quam extrajudicialis, cum magis deliberato animo facta esse videatur. C

§. XXVI.

§. XXVI. Judicialis est, quæ fit coram iudice partibus præsentibus *l. 6. §. 3. ff. de confess. Masc. concl. 347.* nisi confessio fiat in scriptis, libello, positionibus, vel exceptionibus, hæc enim semper deliberato animo facta esse præsumitur Menoch. 2. *præf. 61. Masc. concl. 347.* atque plene probat *l. unic. C. de confess.* Requiritur autem, ut fiat coram iudice competenti *l. 24. C. de lib. caus.* Ita studiosus si fateatur debitum coram magistratu oppidano extrajudicialis tantum est per *Auth. habita. C. ne filius pro patre.*

§. XXVII. Confessio Extrajudicialis semiplene tantum probat *Masc. concl. 348. n. 7.* nisi fuerit geminata. Menoch. 2. *præf. 61.* tunc enim arguit enixam & consideratam hominis voluntatem, nam pro regula traditur, quod ubicunque intervenit geminatio, plena videatur præcessisse deliberatio. Hinc plerique Dd. geminationi speciali, etiamsi extrajudicialis fuerit, solent tribuere effectum judicialis confessionis per *l. eum scimus 22. C. de agric. & censit.* Hujusmodi autem effectum non tribuimus confessioni extrajudic. si generaliter fuerit geminata.

§. XXIX. Utraque fit vel *vere* vel *fictæ*, seu *presumptivæ*. Priori modo fit vel simpliciter vel qualificative. Simpliciter fit, quando aliquis in iudicio conventus expresse ac simpliciter confitetur se debere. Qualificative fit, quando confessio annexam qualitatem habet, & hæc non potest pro parte acceptari, & pro parte rejici. *H. Pist. p. 4. qu. 16. num. 1.* Sic qui confitetur, se pecuniam debitam accepisse, ab exceptione præscriptionis non excluditur, quia illa confessio non simpliciter, sed sub expressâ vel tacite subintellecta salvatione exceptionum opponendarum qualificative fit, deinde quidem illa in præjudicium debitoris contra apertam juris sanctionem dividenda non est; sed prout prolata, qualificative acceptanda.

da. arg. l. 23. de usucap. l. 16. C. de admin. tut. l. 27. fam. her. c. 16.

§. XXIX. Excipitur (1) si qualitas illa vel conditio vel circumstantia ex intervallo addita & confessio semel pure sine qualitate sit facta. H. Pift. p. 4. q. 16. n. 13. (2) Si contra illam qualitatem militet præsumptio juris. H. Pift. d. l. num. 8. Gail. 2. obs. 106. n. 7. (3) Si altera pars falsitatem qualitatis probare velit. H. Pift. d. l. n. 7. (4) Si confessio diversa contineat capitula, ut: si fateor me tibi ex mutuo obligatum, sed, te ex alio capite mihi esse obligatum, contendam, tunc enim pro parte potest acceptari.

§. XXX. Præsumtive sit confessio, quæ colligitur ex factis, re ipsa, ut paciscendo, contumacia, idque (1) quoad contumacem emanationem ad ternam citationem factam de Jure Sax. ex LandR. l. 3. c. 39. quod etiam obtinet, si quis in termino deductionis legitimorum impedimentorum, vel plane non compareat vel legitima impedimenta deducere nequeat. Berlich. p. 1. concl. 17. Fibig. Proc. judic. p. 1. c. 2. memb. 3. 4. n. 4. (2) si quis in jure contumaciter taceat, & interroganti judici respondere nolit, aut, quod perinde est, obscure neque *αὐτὸς τὸ ἐπιπρὸς* respondeat. l. de etate n. §. qui tacuit. 4. & §. nihil interest. 7. de interr. act. Solam etiam interdum taciturnitatem sufficere, ut si, quæ ab adversa parte allegantur, quis non eat inficias, putat Jason. in l. patre n. 21. 25. de testibus.

§. XXXI. Quæ, Utrum necessarium sit, ut pars adversa eam acceptet? N. Ungep. Dec. comm. de confess. n. 6. quia præsumitur acceptata, utpote tendens in præsentis favorem. Umm. de Process. d. 13. Th. 3. n. 39. Contrarius est Gail. 1. obs. 55. Mynsing. 4. obs. 51. & Dd. communiter in l. un. c. de confess. Cui opponi etiam suffragatur praxis quotidiana, qua acceptare solent Advocati & Procuratores verbis: **Und will ansänglich**

lich Kläger all dasjenige / was von Gegentheil in seinem Einbringen ihm zum Besten eingeräumet und ges'ht / gerichtlich vorgestanden / und bekant / acceptiret und angenommen haben / insonderheit aber acceptiret er ic. Poisse autem alios etiam præter procuratores nomine absentis etiam sine mandato acceptare ad effectum ut valida sit, putat Mascard. concl. 347. n. 112. & seqq.

§. XXXII. Tertiam causam absolvit *Res judicata* l. 25. ff. de statu hom. quæ est lis terminata à competenti iudice per sententiam intra legale tempus nullo remedio suspensivo vel devolutivo peremptam. c. 13. c. 15. X. de re judic. Hinc Carpz. de process. tit. 16. art. 4. §. I. talem formulam sententiam ferendi refert: **Dieweil wider das gesprochene Urtheil die Partheyen sich keines remedii suspensivi gebrauchet / so hat es nunmehr seine verbindliche Krafft Rechtens erreicht.**

§. XXXIII. Debet autem sententia ferri à iudice competente, secus est nulla, nisi (1) scienter coram incompetente iudice sit litigatum vi prorogata jurisdictionis; (2) nisi quis iudicem se competentem pronunciaverit, nec per partes intra legitima tempora fuerit appellatum, quia talis pronuntiatio facit ipsum iudicem competentem dummodo habeat aliquam jurisdictionem, secus si sit mere privatus, quia tunc ista pronuntiatio esset ipso jure nulla. Cast. in l. 1. n. 1. C. si à non compet. jud. Sapius tamen à collegio sapientum concepta à iudice publicatur, & sic perinde habetur, ac si ab ipso iudice sit concepta, ut ita pronunciata omnino in rem iudicatum transire possit. Bach. ad Tr. vol. 2. disp. 23. Th. 2. lit. 6. Carpz. p. 1. c. 26. d. 1.

§. XXXIV. Requiritur ut condemnatio vel absolutio fiat, circa id, quod in iudicium deductum fuit l. 18. com. divid. l. fin.

l. fn. C. de fideic. libert. Quod vero in iudicium sit deductum potissimum æstimatur ex libello & natura actionis, rei que petitæ conditione, licet enim quid non expresse sit petitum, si tamen ex actionis aut rei petitæ natura appareat, quod hoc vel illud præstandum sit, tacite petitum censetur, & à iudice in condemnatione vel absolutione attendi debet. Hartm. *Pist. obs.* 102. n. 8. Zang. *de Except. part. 3. c. 17. n. 32.* Carpz. *Jpr. for. p. 1. c. 26. d. 8. lib. 1.*

§. XXXV. Forma iudicandi præscripta legibus diligenter servanda est. Forma autem hac est, (1.) ut lite demum contestata receptisque probationibus & causa plene cognita pronuncietur. *l. 2. l. 3. C. de sent. ex peric. recit.* Magnif. Dñ. Struv. *Ex. 44. Tb. 5.* idcirco Bartholo quem refert Cephall. *conf. 544. n. 18. & conf. 606. n. 9.* potius fulminare quam iudicare videtur, qui absque causæ cognitione sententiam profert. (2.) Absolutio vel condemnatio in sententia debet esse pura non conditionata; Si tamen conditio sine nova cognitione iudicis possit purificari, etiam sententia definitiva sub tali conditione concipi potest. Sic v. g. valida est sententia sub conditione, si actor juraverit. Manz. *Decis. Palat. quest. 58. arg. l. 12. C. de rebus cred.* Carpz. *Jpr. For. p. 1. c. 26. d. 9. 10. 11.* Hahn. *in obs. ad Wesf. b. 1.* (3.) Fiat in scriptis *l. 2. & 3. C. de sent. ex peric. recit.* Bald. *in l. 8. C. de test. cujus limitationes vide apud Calvolium in com. concl. aur. p. m. 450.* (4.) Partes debent ad hoc citari *l. 7. C. quomodo & quando & c. l. 1. §. 3. qua sent. sine appell. rescind. l. 68. de iudic.* Nec sufficit citatio simplex, si ferri debeat sententia definitiva; sed requiritur citatio peremptoria ad hoc, ut sententia valeat Calvol. *com. concl. aur. p. m. 456.* idem tamen limitat prædicta (1.) in sententia super expensis, quod confirmat Alber. *in l. 3. C. quomodo & quando* (2.) in causis summaris, cui accedit Maranta in suo Spec.

§. XXXVI. Res iudicata facit liquidum, & pro veritate habetur *l. 25. ff. de statu hom. l. 201. ff. de R. I. adeo ut faciat de nigro album & de albo nigrum. Curt. Jun. conf. 177. n. 12. Hypol. de Marfil. conf. 82. scient. omn. n. 1. quod tamen non proprie & essentialiter intellectum velim; sed quoad effectum juris. Et hoc exinde venit quoniam litigantes iudicio quasi contraxisse putantur, quod rem iudicatam pro veritate habere velint *l. 3. §. 11. ff. de peculio.* Et dum victus contra sententiam nullo remedio suspensivo vel impugnativo est usus, videtur passus eam in rem iudicatam transire *l. fin. C. de sent. qua sine cert. quant. l. 3. C. quomodo & quando. l. 7. C. de appell.**

§. XXXVII. Prodest igitur Res iudicata victori & nocet victo; Et licet jus faciat, non tamen trahi debet ad consequentias; sed stricte est interpretanda, ut regulariter nec personam nec causam egrediatur, adeoque tertio neque profit neque noceat. Fallit tamen si eodem aut firmiori iure, quam actor, tertium gaudere constet, tunc enim sententiam laram pro agente tertio quoque prodesse indubium est. Sic v. g. si ex pluribus creditoribus, quibus opponi potest exceptio Excussionis, unus egerit, & pronunciatum sit debitorem non esse solvendo, reliquis creditoribus hoc prodest, ut his contra fideiussorem vel hypothecæ possessorem agentibus exceptio excussionis opponi non possit. *Scacc. de sent. & re jud. gl. 14. quest. 12. n. 60.*

§. XXXVIII. Sicut autem res iudicata alteri non prodest, ita nec tertio nocere potest; nec enim aliquis citra factum suum alterius facto est prægravandus. Igitur si rei vindicationem instituens rem à possessore avocaverit, aut si succubuerit, vero rei domino hoc præjudicium facere nequit, quo minus is suo iure rem istam persequi possit; Suas tamen patitur quoque limitationes, de quibus vid. *l. 63. ff. de re judic. Marta Neapol. dig. noviss. tom. 1. tit. de sent. definit.* CAP.

CAP. III.

DE

CAUSA MATERIALI
SUBJECTIVA.

SUMMARI A.

- §. I. *Subjectum liquidum sunt Debitor & Creditor.* II. *Debitorum sunt vel vere persona, vel quasi persona. Ille sunt vel Majores vel Minores. Majores tenentur vel proprio vel alieno nomine.* III. *Quaeritur An successor feudalis ad solutionem exis alieni à Vasallo defuncto contracti possit adstringi?* IV. *Factores & Institores tenentur de debitis.* V. *Mulieres ex suo contractu tenentur; Alienam vero obligationem intercedendo suscipere nequeunt.* VI. *Fallunt haec in femina mercatrice.* VII. *Ex contractu mutui mulier sine curatoris consensu valide obligatur.* VIII. *Quaeritur An mulier de jure Sax. sine curatoris auctoritate super debito sibi soluto efficacem quietantiam debitori suo facere possit? Affirm.* IX. *Quomodo Minores obligentur.* X. *Efficaciter obligantur tutoris vel curatoris auctoritate interveniente.* XI. *Quid probandum ei, qui contra universitatem ex mutuo agit?* XII. *Limitatio.* XIII. *Administratores quandoque universitatis ipsi tenentur.*

§. I.

Subjectum liquidum constituunt Debitor & Creditor; Ille est, qui aliquid debet, hic, cui aliquid debetur, & pro natura relatorum uterque pari modo ex conventionis lege obligatur, nisi impari existente illorum conditione. Sunt enim, quorum fragile & infirmum est aetatis vel sexus consilium, & mul-

multis captionibus suppositum, multorumque insidiis expostum *l. 1. de min. 25. ann.* qui cum præsumptione juris ob ætatis lubricum ac iudicii fragilitatem semper lædantur, non nisi tutoris vel curatoris autoritate interveniente obligatur, *l. 5. §. 1. de auct. tut. vel cur.* Sunt etiam corpora sive collegia, quæ jura minorum habent, *l. 3. C. de jure Reip.* nec eodem modo, ut singuli ex contractibus obligantur. *l. 27. ff. de rebus cred.* Hinc probe respiciendæ sunt personæ debitorum, si debitum aliquod liquidum fieri debeat.

§. II. Debitorum sunt vel *vere persone* vel *quasi persone* vid. plurimum Reverendum atque Excellentissimum Dn. Lic. *Wetthem* / hospitem ac præceptorem meum colendisimum *in Introduct. ad H. Grot. lib. 1. c. 1. §. 3.* Illæ sunt vel *maiores* vel *minores.* Majores tenentur vel proprio vel alio nomine. Regulariter quidem ex alienis debitis quis obligari nequit, grave enim est non solum legibus, verum etiam æquitati naturali contrarium pro alienis debitis alios molestari. *l. un. C. ut nullus ex vic.* Secus tamen se habet si non originaliter, sed occasionaliter alienum debitum, quem juris vinculo adstringit; Exemplum est in fidejussione, item in ære alieno defuncti relicto, quod non ita causam proximam, quam potius occasionem dixerim, quod hæres à creditoribus hæreditariis vexetur. Adeundo enim hæreditatem lubens alienam personam repræsentativam, & sic quoque aliena debita assumit. *N. 48. c. 1. l. 14. C. de V. R. l. 2. C. de act. her.*

§. III. Horum occasione quaritur, *an successor feudalis ad solutionem æris alieni à vasallo defuncto contracti possit adstringi?* Distinguit Gail, *obs. 154.* inter Feudum antiquum ex pacto & providentia, (vulgò *Stammlehn* /) Et Feudum hæreditarium (*Erblehn*). Hoc casu teneri dicit successorem, non illo, ex hac ratione, quoniam ad feudum antiquum vocantur

cantur proprio & sanguinis jure, ex pacto legis & providentia, non judicio testatoris vel vasalli defuncti beneficio; sed primi adquirentis. Nam in successione feudi proximitatem non consideramus respectu ejus personæ à qua feudum vacat, sed illius à qua illud incepit. Bald. *conf. 137. n. 1. vol. 2.* Huic sententiæ accedit Magnificus Dn. Struv. in *Syntagm. J. F. c. 14.* constituens tamen differentiam inter agnatos & filios, quod illi repudiata hæreditate feudum possint retinere, hi vero nequeant in feudo succedere, nisi hæreditatem quoque paternam adierint, & ita onera hæreditaria susceperint. Variant tamen prædicta secundum varietatem locorum & statutorum. Sic jure Sax. cum in quovis feudo agnati vi simultaneæ investituræ succedant, isto jure hi præter onera feudi alia tenentur debita solvere, quam pro quibus feudum ipsis consentientibus est oppignoratum. H. Pifst. *quæst. 14. n. 55.* Carpz. *p. 2. c. 46. def. 3.* In Electoratu & Marchionatu Brandenburgensi aliud obtinere testatur Dn. Struv. in *Synt. J. F. c. 14.* Ex privilegiis Pomeraniæ seu consuetudine sic invaluit, ut debita necessaria ex feudis per successores feudales solvantur. Quænam autem pro necessariis sint habenda, vid. Mæv. *decis. 46. p. 5. §. 4.* Eodem modo Factores & Institores, qui mercatorum negotia in tabernis vel alibi tractant, tenentur de debitis, quæ contraxerunt, utut pro re & in nomen contrahentium, Peck. *de jure sistendi c. 4. n. 12.* Eorum enim causa non saltem præponentes; sed & ipsimet conveniuntur, l. 1. l. 8. ff. *de instit. act.* Cæterum ubi non ab ipsis factoribus; sed Dominis contractus initus est, haud recte conveniuntur aut arrestantur. Carpz. *Jpr. p. 1. c. 3. d. 11.*

§. V. Mulieres quoque ex suo contractu jam antea concluso & perfecto tenentur. Alienam vero obligationem intercedendo suscipere nequeunt ob sexus imbecillitatem, nam

D

ejus-

ejusmodi officium in quo periculum rei familiaris versatur, mulieribus adimendum censuit Legislator *l. 1. §. 1. ad Sctum. Vell.* Hinc fit ut mulier correa debendi non teneatur, nisi pro parte dimidia, utur alter absens, inops, aut difficilis conventu sit, quia pro altera parte suscipit alienum debitum, adeoque intercessionis species est. Nam correum debendi intuitu illius pecuniæ, quæ ad eum non pervenit, esse fidejussoris loco *arg. l. 17. §. fin. ff. ad Sct. Vell.* communis Jctorum est sententia. vid. Faber in *Cod. lib. 8. tit. 26. def. 1. n. fin.*

§. VI. Fallunt hæc in fœmina mercatrice, cui laxior potestas data est, cum in aliis tum etiam in fidejubendo Carpz. *p. 2. c. 15. def. 16. arg. l. 4. C. de inst. & exerc. act.* Reddit rationem Gailius *obsf. 90. p. 2.* quod alias bona fide cum ea contractantes deciperentur. *Max. decis. 453. n. 8.*

§. VII. Ex contractu mutui mulier sine curatoris consensu valide obligatur, imo in omnibus contractibus, qui non in periculum rei familiaris vel depauperationem mulieris vergunt *l. 21. pr. ff. ad Sct. Vell.* quod Carpz. *p. 2. c. 15. def. 14.* sequenti præjudicio confirmat: *So ist die Schuldnerin vorberührte 2000. fl. zusamt denen aufgelauffenen Landüblichen Zinsen zu bezahlen pflichtig / und sie mag sich der Zahlung / dahero daß sie bey Erborgung und Aufnehmung solcher 2000. fl. keinen Kriegischen Vormunden gehabt / so dabey gewesen und darein gewilliget / nicht entbrechen. W. R. W.*

§. IIX. Hic non impertinenter quaritur, *An mulier de jure Sax. sine curatoris autoritate super debito soluto efficacem quietantiam (vulgò Dvittung) debitori suo facere possit?* Licet magni nominis JConsultus D. Carpz. *p. 2. c. 15. def. 14.* negativam tueatur, contrariam tamen sententiam æquiprem & in puncto juris veriozem dixerim, (1) quia in mulierum contractu

Et ideo curatoris autoritas requiritur, ne ex imbecillitate
 sexus damnum aliquod incurrant *l. 1. §. 1. ad SCt. Vell. Const.*
El. 15. in pr. ibi: Damit sie aus Mangel guten Raths und
Bedachts nicht übereilet und hintergangen werden
möchten. At mulierem dum pecuniam recipit, neutiquam
 lædi quis dubitet? quod in simili fere negotio decidit *JCrus*
Julianus in l. 16. pr. ad SCt. Vell. ibi: neque enim eam periculi-
tari ne pecuniam perdat, dum jam eam habeat. (2) *SCrum*
 ita demum mulieribus subvenit, si non callide sint versatæ,
 nam deceptis non decipientibus opitulatur. *l. 2. §. 3. ad SCt.*
Vell. l. pen. C. si min. se maj. dix. l. 30. ad SCt. Vell. At hoc
 casu mulier deciperet, si contra bonam fidem bis idem exige-
 ret *arg. l. 57. ff. de R. I. & l. qui bis idem. de V. O.* Non ita-
 que favendum est mulieribus, ut aliis fiat injuria. *Treul.*
conf. 80. n. 26. Facit huc Responsum Lipsiense, quod ipse
Carpz. contra se alio loco allegat *Const. 15. d. 13.* ubi: *Ob*
nun wohl bemeldte Wittbe die Zahlung noch einsten von
euch fordert/ mit Fürgeben/ daß sie bey Annehmung des
Geldes keinen Curatorem gehabt/ dieweil sie aber dennoch
der Zahlung nicht in Abrede seyn kan/ das Geld auch
selbst zu sich genommen/ die untüchtige Münze ausge-
schoffen/ und das empfangene Geld zu ihrem Nutzen an-
gewendet und ausgegeben/ daher zu schließen/ daß sie
euch dolosè zu gefährn gemeinet/ so werdet ihr von ih-
ren Zusprüchen billig entbunden. W. N. W.

§. IX. Hactenus de Majoribus, nunc de *Minoribus.*
 Notum est, quod admodum sit periculosum cum hisce con-
 trahere, utpote qui vi ac efficacia se obligandi civiliter desti-
 tuuntur. Nam sicut ad omnem causam efficientem requiri-
 tur ratio causandi, h. e. aptitudo, qua aliquid aptum sit ad hoc
 ut fiat, vel sit causa efficiens; ita in contractibus aptitudo est

(1.) libertas moralis, qua carent pupilli s. minores. (2.) scientia, nam quia contractus est actus voluntatis liberæ qua talis, voluntas vero nunquam fertur in incognitum, perpetuæ necessitatis est, ut cognitio rationis præcedat; Sed hanc in illis admodum imbecillem esse nemo ignorat.

§. X. Efficaciter tamen minores obligantur tutoris vel curatoris autoritate interveniente *l. 1. C. quando ex facto tut.* ita ut in eorum bonis, non tutorum vel curatorum, exequutio sit facienda *arg. l. 13. de admin. tut.* Ubi vero proprio nomine, etsi in rem pupilli, tutores contraxerunt, non minus ipsi eorumque bona arrestari possunt, quam in iudicio tanquam de proprio debito conveniri, id quod in his casibus factum censetur, si pro se & hæredibus promittunt & se obligant. Hartm. Pist. *obs. 20. n. 1.* Quod tamen sic accipiendum est, nisi constet de voluntate tutorum, quod saltem tutorio nomine agere voluerint; etsi enim eas sæpe inferant clausulas, quæ aliam voluntatem significare videntur, inspiciendum tamen est, quid initio voluerint, e. g. ubi formula obligationis continet, quod tutorio nomine (*in Vormundschaft*) promittat, deinde vero subjiciatur obligatio bonorum *bey Verpfändung aller meiner Güter* / ex quo non statim proprio nomine contractum esse colligi potest. Faber. *in C. cit. 23. defin. 5. lib. 2.* Montan. *in Tr. de tutel. c. 31. ff. 5. pr.*

§. XI. Suprà §. 2. diximus quasi personam esse universitatem; à Philosophis dicitur persona per aggregationem; à Tusch. *concl. 58. n. 69. & seqq.* persona imaginaria non habens animam nec corpus. Si quis adversus eam experiri velit pecuniam mutuatam in ejus utilitatem versam esse probare debet *l. 27 ff. de r. c.* Hartm. Pist. *lib. 1. quest. 37. n. 5.* Coler. *de proc. execut. p. 2. c. 3. n. 348.* Secus enim administratores occasionem juris facile ad iniquum traherent compendium
arg.

arg. l. ult. ff. pro emt. l. pen. ff. de rebus eorum, qui sub. & prodigi sapius mutuum accipiendo sigillo communi abuterentur.

§. XII. Fallit quando Consules ac Senatores consentientibus omnibus consiliariis & tribunis plebis (qui vocantur vulgò *Güldenmeister / Biertheils* sive *Zunftmeister* / ac de consuetudine loci unà cum aliis populum representant) mutuum acceperint ; Utroque enim modo, sive pecunia versa fuerit, sive non, efficaciter obligari civitatem testantur Dd. inter quos Coler. *proc. execut. p. 2. c. 3. n. 349.* Köppen. *q. 60. num. 32.*

§. XIII. Si probari nequeat in utilitatem Reip. versam esse pecuniam, soli administratores, qui mutuum acceperunt, tenentur *d. l. 27.* idcirco svadet Carpz. creditorì, ut actionem ex mutuo adversus civitatem & administratores alternative intendat *p. 2. c. 6. def. 24.* Quod si illud probetur, tunc civitas efficaciter tenetur, nec singuli eorumque bona obligantur, nisi omnes ac singuli nomina sua instrumento inseri patiantur, tunc enim & in bona singulorum fit executio. Hartm. *Pist. quest. 37. n. 8. & seqq.*

CAPVT IV.

D E

CAUSA MATERIALI OBJECTIVA, ET CAUSA FORMALI.

SUMMARIÄ.

§. I. *Objectum liquidum est debitum quod vel ex vero vel quasi contractu descendit. Inter reales est Mutuum. Quod si con-*

D 3

venit,

venit, ut 10. mutuo datis 11. reddantur, an pactum valeat?
 Ut debitum hoc liquidum dici possit, quidnam requiratur?
 II. Commodatum. III. Depositum. Nascitur ex eo debi-
 tum vel ex parte depositarii, vel ex parte deponentis. Q.
 si cista deposita sit clausa & postmodum reperiatur resignata?
 IV. Pignus. In terris Saxonis quidnam ad pignus requira-
 tur, ut subsistat? V. Ex consensualibus contractibus primus
 est Emptio venditio. Duo venditori ab emtore prestari oportet;
 pretium & usura pretii tardius soluti. VI. Locatio Con-
 ductio. Tacita relocatio & reconductio. Q. si dubitatur,
 an colonus vel inquilinus solverit vel non pro annis prateri-
 tis, quid presumendum? VII. Societas. Debitum ex hoc
 contractu nascitur pro varietate conventionis. IIX. Man-
 datum. Proponitur casus. IX. Ex Literis est Contractus
 chirographarius. Debitum ex hoc contractu nascitur civile
 non naturale. X. Haecenus de debito ex Vero contractu re-
 sultante nunc de eo, Quod venit ex quasi contractu. XI. Post
 rem iudicatam liquida sit res antea litigiosa, Expensa vero de-
 bent liquidari. Ad expensas referuntur salaria advocatorum.
 Q. Si advocatus victori gratuitam prestiterit operam; Non
 debet fieri designatio in folle, sed specificae. Debet ejusmodi
 designatio ad monetam usitam redigi. Communicanda est
 liquidatio expensarum condemnato; Quidnam circa iudicis
 taxationem usitatum. XII. Causa formalis liquidi est cer-
 vitude.

§. I.

Objectum Liquidi est Debitum, quod vel ex Vero vel Qua-
 si contractu descendit. Inter reales (I.) MUTUUM,
 ex quo orta obligatio tria includit (1.) ut res mutuo data red-
 datur eodem genere l. 2. ff. de reb. cred. (2.) ut tantundem,
 scilicet

seu in eadem quantitate *l. 11. §. 1. b. t.* (3.) ut idem qualitate *l. 3. cod.* Quod adeo verum est, ut, quamvis non cautum sit à creditore, ut æque bonum ipsi redderetur, non tamen licet at deterio rem, quæ ex eodem genere sit, reddere, veluti vinum novum pro veteri. *Qv. si convenit, ut 10. mutuo dat is 11. reddantur, an pactum valeat?* Distingvit *D. Habniius in Obs. ad Wes. parat. n. 10. b. t.* inter stipulationem & pactum incontinenti adjectum. Illo modo concedit; sed non hoc, quoniam, inquit, pactum adjectum contractui reali stricti juris non auget obligationem, sed minuit. Re enim non potest obligatio contrahi, nisi quatenus datum est. Et hæc opinio quoque non destituitur autoritate legum. *vid. l. 11. §. 1. de rebus cred. l. 17. pr. ff. de pact.* Nec video ex quo capite id, quod superest, peti possit? non enim ut usura, quæ in contractibus stricti juris citra vinculum stipulationis peti non potest *l. 3. C. de usuris*, nec tanquam ex donatione, quia pugnat contra principia humanarum actionum, cum non agatur hic de donatione, sed mutuo celebrando; unde effectus non potest oriri contrarius *arg. l. 55. de O. & A.* Quæ omnia confirmat à laudato *Habniius allegatum Responsum de anno 1622. den 22. Martii* Hat einer den Reichsthaler bey dem jüngst-vergangenen Münzwesen zu 4. Reichsthaler empfangen / und denselben für 8. Thaler hinwieder ausgeben / und in seinen Nutzen verwendet / sich auch verpflichtet / für einen jeden Reichsthaler 4. Thaler an guter Münze wieder zu geben. Ob nun wohl der contractus mutui nicht weniger denn andere / so engen Rechts seyn / diejenigen pacta, so in continenti denselben hinzugesethan werden / admittiret / und darnach reguliret werden müssen; Diweil jedoch angezogenes pactum in dem eine höchste Unbilligkeit hinter sich hat / daß Vermöge dessel

desselbigen der debitor für einem jeden Reichsthaler 4. ganzer wiedergeben sollte. So ist derselbige nicht verpflichtet / mehr Reichsthaler als er empfangen / oder an statt desselbigen mehr guter Münze als der hinwieder eingeführten Münz-Ordnung nach so viel Reichsthaler austragen / seinem Creditori hinwieder zu entrichten schuldig. *Ut autem debitum ex mutuo liquidum dici possit, requiritur factam esse à creditore traditionem quantitatis certæ, quæ sive vera sive ficta sit, nihil interest. Hæc fit vel in una persona, ut si consentio, ut pecuniam, quam ex mandato mihi debes, tibi habeas creditam l. 15. ff. d. R. C. quod fit per fictionem quandam, quæ brevis manus dicitur. l. 43. §. 1. ff. de jur. dot. fingitur enim ea pecunia à te mihi soluta & mox à me tibi tradita crediti nomine, & , ut eleganter ait Ulp. in l. 3. §. 12. de donat. inter v. & ux. celeritate conjugendarum inter se actionum una sæpe actio occultatur, hoc est, ac si non præsto esset, omittitur ; vel in duabus personis, ut, si debitor alteri mutui constituendi gratia solvat. l. 34. pr. verb. item quod ff. mandat. l. 15. §. 2. ff. de R. C. Hahn. ad Wesf. tit. de rebus cred. n. 12.*

§. II. EST COMMODATUM ex quo (1.) Commodatarius obligatur ad rem commodatam in specie restituendam. §. 2. *I. q. m. re contrab. obl.* non tamen deteriorem, quæ proprie non reddita dicitur, *l. 3. ff. commod.* nisi restitutio fiat cum eo, quod interest commodanti rem alteratam non fuisse, *l. 3. §. 1. commod.* Quod intelligas de mediocri deterioratione, non enormi, quæ usum rei impedire possit. *Hahn. ad Wesf. b. 2. n. 10.* (2.) obligatur Commodans, ut commodatarium indemnem præstet, si quid illi per causam rei absit. E. g. si commodato vindemiarum tempore dolio, quod ruptis circulis vitiosum erat, ego ferreos aut alios substituerim, & ita
rem

rem commodatam fecerim longe meliorem. l. 18. §. 2. commod.
 propter illam erogationem commodatario jus retentionis
 competit, l. 59. de furtis. l. 15. §. 2. cod. l. 18. §. 2. commod. Rie-
 mer. dec. 9. quæst. 9. etiamsi restitutio rei possessæ sit injuncta,
 unde si illa ab aëore urgeatur, poterit excipi: Kan zwar
 nicht in Abrede seyn / daß ihme die Abtretung dieses Hau-
 ses zuertant; Allein es sollten auch ihme nach Inhalt
 des Erkenntnis die erweisliche Besserungen vor allen Din-
 gen erstattet werden. Weil nun selbe zur Gnüge bes-
 scheintiget / die Befriedigung aber noch nicht erfolgt / so
 ist Beflagtem die Abtretung des Hauses nicht zuzumu-
 then / allermassen er denn ihme sein zustehendes jus reten-
 tionis will vorbehalten haben.

§. III. (III) Contractus Realis est *Depositum*, §. 3. I. q.
m. re contrab. obl. quo res quædam alicui gratis custodienda
 datur, ut eandem in specie bona fide reddat. l. 1. ff. *depositi*.
 Nascitur illud debitum (1) ex parte depositarii, ut rem depo-
 sitam in specie reddat. l. 2. de reb. cred. Quod regulariter fie-
 ri debet, quando sc. species deposita est, vel pecunia, seu alia
 quantitas obsignata, quæ naturam quodammodo corporum
 seu specierum per hoc induit. arg. l. 51. de leg. 1. Fallit, si pe-
 cunia vel quantitas simpliciter deposita cum permilla faculta-
 te utendi, quod depositum irregulare vocant, quia illud vel
 in mutuum transit vel de mutuo participat, & ita mixtum quid
 est. Fit vero ejusmodi pactum vel ab initio contractus depo-
 siti, vel ex post facto. Priori modo datur pecunia in deposti-
 tum, cum alter eam nec petit nec ea eget, permittitur tamen
 depositario sub conditione, si velit, usus pecuniæ. Hoc fit,
 quando depositarius rogat usum pecuniæ. Si cista deposita
 sit, res in illa inclusæ etiam deposito continentur, & singulæ
 hac actione peti possunt. l. 1. §. 41. *depositi*; utut Menoch.

de A. J. Q. lib. 2. cas. 208. n. 30. dissentiat, dum omnes res inclusas simul ostendi debere statuit. Etenim si cista bene clausa sit, nec facile possit aperiri, tunc, si aperta reddatur omnino dolus depositarii præsumitur, quod vel cista aperuerit, vel saltem non custodiverit, adeoque res in ea contentæ juramento deponentis probari possunt. Jas. in l. in act. de in lit. jur. n. 41. & seqq. Clar. l. 5. sent. §. furtum. n. 27. (2.) Ex parte deponentis nascitur debitum, ut depositario præstet, quod ipsi ratione depositi abest. l. 5. pr. l. 8. l. 12. l. 23. b. t. quod ipsum consistit in impensis necessariis in rem depositam factis, quæ, si liquidantur, pariunt jus retentionis. Alia species depositi est, quando debitor offert creditori suo pecuniam, eamque, creditore accipere recusante, ad evitandum cursum usurarum in præsentia testium consignatam in locum publicum deponit l. 9. C. de solut. l. 19. C. de usuris.

§. IV. (IV) Contractus realis est Pignus. §. 4. I. q. m. re contr. obl. qui contractus pro diversitate pactorum, quæ ipsi adjici solent, varias quoque parit obligationes ac debita, quæ vel publicis vel privatis scripturis possunt liquida fieri. Quod modum constituendi pignoris vel hypothecæ concernit, tutius est in judicio coram giudice datam vel coram Notario & testibus constitutam esse hypothecam, ut de ea ex actis vel instrumento publico constet. Coler. p. 1. c. 10. de proc. execut. Aliud tamen censendum est, si privata Scriptura subscriptione trium testium sit firmata, tunc enim, si tempore prior sit, merito posteriori hypothecæ publicæ præferri debet, ob ibi cesantem suspicionem fraudis & doli. l. scripturas. C. qui pot. in pign. In provinciis Saxonice in constituendis hypothecis consensum superioris requiri testatur Colerus p. 1. c. 10. n. 179. de proc. execut. ita ut creditor hypothecarius ex consensu domini aliis quibuscunque hypothecariis, seu anterioribus, seu posterioribus.

terioribus, seu publico seu privato instrumento munitis præferatur.

§. V. Ex Contractibus Consensualibus (1) est *Emtio venditio*. In quâ duo hæc nobis consideranda veniunt, quæ venditori ab emtore præstari oportet: (1) pretium quanti res venit (2) usuræ pretii, tardius soluti. *l. 13. §. 20. de act. emt.* Quod pretium attinet, illud certum esse oportet, & à contrahentibus expressum, hinc emtio vera sufficienter non probatur, si vel in instrumento scriptum sit, rem esse venditam, pretium autem non expressum, vel testes illius quantitatem nesciant, *Pinell p. 2. c. 1. n. 7. pr. I. de emt. vend.* Quæ ipsa quoque causa est, quod nec in arbitrium futurum alterius ex contrahentium, sive emtoris, sive venditoris *l. 13. l. 17. §. 1. C. de contrab. emt. §. 1. I. locat. cond.* conferri possit, nisi hoc restringatur ad augmentum pretii; puta, est mihi fundus emtus centum & quanti pluris eum vendidero *l. 7. §. 2. de contrab. emt.* Certitudinem autem illam pretium habet vel per se vel per relationem ad aliud. Per se, si illud à contrahentibus expressum & determinatum est. Per relationem, si vel ad quantitatem jam antea determinatam referatur, vel in arbitrium alicujus tertii. *l. 37. ff. de contrab. emt.* Si igitur de expresso contrahentium consensu constet, statim nascitur obligatio tam ex parte venditoris ad rem tradendam, quam emtoris ad pretium, de quo conventum, solvendum *pr. I. de emt. vend.* nisi in scriptis contrahentes perfici contractum velint, tunc enim non aliter perfectam esse venditionem & emtionem constat *pr. I. de emt. vend. l. contrab. C. de fide instr.* quàm in instrumentum emtionis fuerit vel manu propriâ contrahentium scriptum & subscriptum, vel manu tabellionis, si sit publicum. *D. Struv. Syn. ex. 25. d. 24.* Alterum est præstatio usurarum pretii tardius soluti. Hæc licet propriè in hanc actionem

non veniant, quia non sunt in obligatione *l. 34. pr. locati cond. l. 121. de V. S.* per moram tamen causantur *l. 32. §. 2. ff. de usuris. l. 13. C. eod.* Et citra conventionem venditori debentur, licet emtor nullos ex re venditâ fructus perceperit *arg. l. 32. §. 2. de usuris.* Quanquam ancipitem dubitandi curam faciat, & magnam speciem veritatis & æquitatis præbeat sententia eorum, qui in exactione usurarum ad rationem fructuum attendendum esse contendunt, propter insignes textus aliquot ab illis in hanc rem allegatos, ut est *l. 5. C. de act. emt. l. 13. §. 20. h. t. l. 60. pro socio. vid. quoque Manz. cent. 1. decis. Palat. q. 6. n. 7. 8. 9.* Verùm contrarium verius est, quod non fructuum perceptio ; sed mora vera & adæquata causa sit usurarum præstandarum, nam in *b. f. iudiciis usuræ debentur ex mora. Marcianus in l. 32. §. 2. ff. de usur. l. 17. C. locati cond. l. 2. C. depositi. l. 5. C. de pact. inter emt. & vend.* Deinde æquitate naturali admodum suffulta est hæc opinio, dum contractu ex parte venditoris impleto ex naturâ relocatorum emtor quoque legem contractus implere tenetur per solutionem pretii pro re emtâ & traditâ permissi, adeoque si contra bonam fidem tantquam naturam hujus contractus hoc facere vel in totum vel pro parte neglexerit, ad usuras ex morâ hæc commissâ venditori obligatur *l. 2. C. de usuris.* Et hæc opinio nostra eò minus dubii habet in foro Sax. propter *Const. Sereniss. Elect. p. 2. c. 30. circa finem: Wann aber einer ein Gut verkauft &c.*

§. VI. (II) Contractus Consensualis est *Locatio Conductio*, quæ expressum quoque requirit consensum, tum quia verus contractus est, tum quia sine constitutione certæ mercedis consistere nequit. §. 2. *I. de locat. cond.* Tempore tamen locationis finito, si conductor suâ sponte in re conductâ maneat, locatorque hoc patiat, tacita inducitur locationis re-
nova-

novatio. *Christinæ. vol. 3. d. 116. l. 14. ff. locat. cond. l. 13. §. 1. eod. & quasi in integro sub eadem mercede facta censetur. l. 16. C. locati cond. Distingunt autem Dd. com. Frantzk. h. t. n. 14. usque ad 17. Christin. cit. loc. Gomez. ref. tom. 2. c. 2. inter domum vel fundum urbanum & rusticum. Priori modo inducunt tacitam conductionem pro tempore habitationis, & pro ratâ teneri conductorem dicunt, habito respectu ad pretium in primo contractu conventum l. 13. §. 11. ff. loc. cond. Posteriori dicunt induci tacitam conductionem pro toto anno. l. qui fundum. ff. locati; urut in conductione contineantur plures anni. Ratio diversitatis in principiis juris fundamentum certum habet, quod, quia in prædiis rusticis semel in anno percipiuntur fructus, non resultaret utilitas ex tali reconductione tacitâ, si non intelligeretur factu pro toto anno; At verò in domo vel alio prædio urbano quâlibet parte anni & quotidie percipiuntur fructus uniformiter, & versatur utilitas habitationis, idcirco pro illo solo tempore videtur inducta reconductio. confer Menoch. lib. 3. præf. 86. n. 8. & Gomez. tom. 2. ref. c. 2. n. 15. vers. cujus ratio. Excipitur, si talis domus sit, ex quâ non percipiuntur fructus uniformiter in quâlibet parte anni, ut, quia in loco aliquo vel semel, aut iterum in anno sint nundinæ solennes, ut Lipsiæ, & Francofurti, quarum induitu prima conductio fuit facta, vel semel certo die vel tempore domus conducti soleant, ut postea non facillè possint iterum alii locari, quod tunc reconductio videatur per totum annum facta. Idem & in locis ubi sunt Academiæ, obtinere puto. Quantum verò temporis requiratur, quo quis tacitè reconduxisse videatur, id relinquendum iudicis arbitrio puto arg. l. 1. de jure delib. cum neque Dd. neque jura id declarent. Merces, sicut in emtione venditione, debet esse certa ac in pecuniâ numeratâ consistere §. 2. I. de locat. cond. Et licet*

cet res simpliciter locetur nullâ definita mercede, si tamen res fuit solita locari certo & determinato pretio, consueta hactenus merces tacitè repetita, & locatio pro illâ constituta censetur. *Gail. lib. 2. obs. 23. n. 28. allegans ad hoc text. in l. excepto. C. locat.* Hic notandum est, quod si dubitatur, an colonus vel inquilinus solverit vel non pro annis præteritis, dicendum esse, quod si ostenderit per schedulas vel apochas locatorias solvisse tribus annis retrò proximis, præsumi omnibus aliis annis præteritis solvisse, nisi per locatorem contrarium probetur, juxta textum singularem in *l. quicumque 3. C. de apoch. publ. lib. 10.* quem summè norant & commendant ibi *Barr. & Dd. comm.* & celebrat etiam illum textum tanquam singularem *Mascard. de prob. vol. 3. concl. 320.*

§. VII. (III) Contractus Consensualis est *Societas*, quæ fit de re & operâ conferendâ, ut lucrum aut damnum inde veniens sit inter conferentes commune, *Hector Felic. er. de societ. c. 1.* Debitum ex hoc contractu nascitur pro varietate conventionis. Solemus enim coire societatem aut totorum bonorum, quam Græci *κοινωνία* appellant, aut unius alicujus negotiationis. *pr. I. de societ.* In societatem universorum bonorum, & illa venire videntur, quæ occasione saltem societatis accidunt, *l. 3. §. 1. l. 52. §. 16. pro soc. art. 5. de societ. statut. Lubecens. ibique D. Mev. n. 19. & seqq. Wesenb. conf. 138. per tot.* In societate verò particulari nullum socium ex negotio socii extra societatem gesto obligari tradunt *Marpp. conf. 24. n. 156. vol. 1. Nic. Everh. conf. 6. n. 32.* Quod confirmat *Hahnus in obs. ad Wesf. h. 2. allegatis Responsio: Soken sich in übergebener Rechnung ezliche Posten/ so nicht passirlich/ befinden/ so ist N. N. dieselbe zu justificiren/ und davon Red und Antwort zu geben/ auch dasjenige/ so nicht in causâ societatis, sondern zu seiner eignen Nothdurfft als*

als uff Kleidung und zu Ehren uff Hochzeit und Gevatterschafften von ihme verwendet / und in die Rechnung gebracht / für sich allein zu bezahlen verbunden. In utraque societate debitum aestimandum est secundum res & operas in societatem collatas, v. g. sunt duo socii, quorum alter infert 100. alter 50. & lucrum commune est 90. quod subducto calculo secundum regulam, quam vocant, societatis ita dividendum esse apparet, ut, qui intulit 100. capiat 60. qui 50. contulit, accipiat 30. Menoch. 2. a. q. 50. & seqq. Quamvis hic contractus sit consensualis, tutius tamen est, si per Scripturam ineatur, ac articuli sociales exprimantur. Hodie singula mercatorum & tribuum collegia singulis utuntur signis seu insignibus Limn. lib. 6. Jur. Publ. c. 6. n. 13. Marqv. de jure merc. lib. 3. c. 19. n. 75. quibus potest dignosci & probari, quo nomine socius contraxerit. Solent enim mercatores, signo ex consensu sociorum facto, uti, & in libris notare; ex quo cognosci posse tradit Petr. de Anchoran. conf. 322. an nomine societatis quis contraxerit.

§. VIII. (IV) Est *Mandatum*, quod itidem contrahitur nudâ voluntate, de quâ sufficit, quocunque modo constare, sive testato, sive per epistolam, per nuncium, vel alio modo. l. 1. l. 27. pr. *mandati*. Ex hoc contractu obligatur (1) Mandans, ut mandatarius indemnem præstet ratione impendiorum & sumtuum bonâ fide in negotium mandatum factorum. l. 12. §. 7. l. 27. §. 4. l. 56. §. ult. *mandati*. Secus verò est, si in gratiam mandatarii tantum factum sit, quod non est obligatorium, quia nemo ex consilio mandati obligatur §. 6. I. *demand*. Fallit autem juxta Statut. Lubec. tit. de *mand. conf. 10. lib. 3.* verba hæc sunt: *Will iemand einen Fremden sein Gut nicht verkauffen / ein ander stehet darbey und sage / ihr möget ihm wol vertrauen / die Bezahlung wird euch wohl.*

wohl. Wird der Verkäufer von dem Käufer nicht bezahlt / so muß derjenige bezahlen / welcher den Fremden loben thät / dadurch der Verkäufer verführet worden. Conf. Mev. *ad h. t.* Queritur, an mandatarius ignorans mandantem decessisse, possit utili actione heredes convenire, si mandatum executus sit? Resp. Aff. *per S. 10. I. de mand. Frantzk. n. 101. b. t.* (2) Obligatur Mandatarius (1) in id, quod interest mandatum susceptum non esse impletum, nec id quod mandatarius propter mandatum accepit esse restitutum. *l. 8. S. 6. l. 27. S. 2. mand.* Esto casus: Titius transmisit Gajo Narvam aliquot vasa vini vendenda, hoc primum per literas mandato dato, ut pecunias pro vino vendito receptas tutâ occasione transmitteret, postmodum mutato animo aliis literis injunxit, ut de ipsis solutis nummis certam cannabis partitam, uti loquuntur, suo nomine pro certo adsignato pretio emeret, primisque navibus transmitteret. Gajus insuper habito posteriori mandato pecunias, quas ex vendito vino percepit, Mavio Lubecam transportandas tradit, qui fide ruptâ cum pecunia erupit. Qv. num Gajus mandati teneatur? Videtur negari posse, quoniam is, qui epistolam accedit nec ei contradixit, ex mandato regulariter non obligatur, cum & multa incidere possunt impedimenta, ne is epistolæ respondeat. Bachov. *ad disp. 28. Treutl. 8. 6. lit. F. vol. 1. Frantzk. n. 15. ad tit. mandati.* Verior tamen est contraria sententia; Non enim est quæstio h. l. de mandato suscipiendi, sed suscepto, cujus fines probè sunt custodiendi, Posteriori verè missas literas mandati quod atinet, illæ non novum mandatum, sed qualitatem saltem ac conditionem prioris mandati jamdum suscepti continent, quam tacendo tacitè acceptavit. Quod verò occasionem habuerit mandatori suum dissentium explicandi, hîc caret dubio. Per quem enim potuit pecuniam mitte-

mittere, per eum quoque potuisset suam contrariam voluntatem exponere.

§. IX. Ultimò accedit Contractus *Chirographarius*, ex quo oritur obligatio. Est verò contractus, quo quis solenni scripturâ spe futuræ numerationis fatetur se mutuam accepisse. *vid. r. r. l. de lit. oblig.* Debitum quod ex eo nascitur, civile non naturale dicendum. Ut enim quis ad illud restituendum obligetur, quod non accepit, etsi spe accipiendi adductus se debere literis confessus sit, ab æquitate quâdam civili est, quæ in boni publici causâ propter judiciorum expediendorum facilitatem consistens consensum illum pro puro & vero habet, non verò à vinculo quodam naturalis æquitatis, quam naturalis obligatio semper intuetur, & id, quod revera actum gestumve est, præsupponit *l. 9. §. naturalis. ff. de solut.* Deferendus igitur hic est Bachovius *vol. 1. Treutl. disp. 20. Th. 2. lit. B.* qui obligationem potius ex ficto vel præsumto esse mutuo, quam literis exortam esse dicit, obligatio enim (1) ex mutuo nulla est, ubi res non intervenit, mutuam enim traditione contrahitur *l. 1. de O. & A. l. 1. de rer. perm.* (2) etsi non ideo verè consensisse dici possit, qui nuda spe se accepisse pecuniam, quam non accepit, confessus est; nihilominus tamen quatenus de consensu ex literis apparet accedente negligentia scribentis, & intra tempus præstitutum querelam non intentantis, juxta *l. 14. §. fin. C. de non num. pec. nec cautionem*, quod potuit, condicentis *l. 3. C. de cond. indeb.* autoritate juris ille ipse consensus verus fuisse, *arg. l. 155. de R. I. l. 28. de V. S.* existimatur. Distinguendum vero, utrum intra biennium creditor fundamentum suæ intentionis in literis collocare velit, an post biennium. Priori modo oppositâ exceptione non numeratæ pecuniæ creditori onus probandi incumbit, &, si summarie vel executive agatur, vel instrumentis liquidis vel ipsius partis

confessione debet probari, juramento verò vel testibus non nisi ordinariè agatur. Posteriori modo debitori exceptio sua est probanda. vid. *t. t. de lit. obl.* Propter temporis angustiam brevitatì studio remitto B. L. de debito liquidando ex *contractu verbali* ad D. Præsidis *Jurisprud. Elementar. Disp. 38. de Verb. Obl.* quam publicè defendendam nuper suscepi.

§. X. Hactenus de debito ex *vero contractu* resultante; nunc de eo quod venit ex *quasi contractu*. Quasi contractus est conventio quæ sine ullo expresso consensu oritur ex facto quod ex lege inducitur, adeoque parit obligationem ex parte alterius cum quo quasi contractum, ut in tutelâ, hæreditatis additione, solutione indebiti, vid. *t. t. I. de obl. quæ ex qs. contr.* In judicio hoc peculiare est, quod uterque litigantium sese tacitè obliget, lite verò finitâ unus saltem vinculo juris ad judicatum solvendum adstrictus sit. Duplex verò in judicio contractus est, instantiæ, qui fit per litis contestationem & debiti, per sententiam. De posteriori jam acturus sum. Debitum concernit id quod in judicium deductum est, deinde quoque illius accessorium, refusionem nimirum expensarum ad quam regulariter victus victori tenetur.

§. XI. Post rem judicatam liquida sit res antea litigiosa, de quo antea capit. in *de caus. efficiente*, expensæ verò cum adhuc aktioris sint indaginis, primo debent liquidari, quæ deinde à judice moderatæ liquidæ dici queunt. Intelliguntur autem omnes Expensæ, quæ ab adversâ parte sunt causatæ, quò referas etiam *Salaria* advocatorum, quod tamen non ita accipiendum, si victor ipsemet advocatus in causâ propriâ, tunc enim aliquid nomine salarii ab adversâ parte exigere nequit Gail. *1. obs. 151. n. 16. Berlich. p. 1. concl. 72. n. 51.* nisi hujus patrocinii in propriâ causâ insumtus labor impedimento fuisset, quò minus clientum causis advocando præesse potuerit, tunc utique

que ei per modum damni & interesse id petere concessum est. Gail. *de obs.* Lancellot. *de attentatis. p. 3. c. 32. n. 264.* Mund. à Rodach. *Tr. de Diffamat. c. 5. §. 5. n. 63.* Unde Scabini Lipsiensis in causà Hansen Vogtens zu Freiberg 1632. ita pronuntiarunt: Habet ihr wider Peter Selbnern daselbst wegen 100. fl. geliehenes Geldes Klage erhoben/ worauf Befl. zu Abtragung solcher Schuld so wohl auch zu Erstattung der aufgewanten expensen durch Urthel und Recht vertheilet worden; Ob ihr nun wohl die aufgewanten Unkosten liquidiret und unter andern auch die Advocaten-Gebühr angegeben/ so mag euch doch solche Gebühr gestalten Sachen nach weil ihr in eurer eigenen Sache selbst advocatus gewesen/ und keinen andern hierzu gebraucht nicht passiret werden. Es wäre dann daß ihr innitelft andern zu patrociniiren/ und etwas zu verdienen durch eure eigne Sache verhindert worden/ aufdem Fall wäret ihr solchen Schaden zu liquidiren/ und ein gewisses dafür zu fodern wohl befugt. *Quaritur quid juris si advocatus victori gratuitam præstiterit operam? Distinguunt Dd. an advocatus id fecerit intuitu beneficii accepti, an animo donandi. Priori casu dicunt victorem expensas repetere posse, posteriori secus cum nullas fecerit. Mynsing. 1. obs. 2. Bocer. d. 6. disp. 30. th. 8. per l. 7. §. ult. l. 12. pr. ff. mandati. Dissentit Frantzk. in Tr. de laudem. c. 16. n. 221. Has expensas victori adjudicatas per specificam designationem exhiberi necessum est, ex qua constare possit victorem non petere quicquam quod verè non erogaverit. Henr. Temmen de expens. litium c. 10. n. 8. Et svadent Dd. uti sapius ab Excellentissimo Juris Consulto D. Rothio in collegio practico sum informatus, ut statim ipsi libello annectatur specifica designatio expensarum, quo tempore, vel loco, in quem usum, & quantum vicibus singulis fuerit expensum, quò iudex*

ipſas ſtatim poſſit moderare & huic vel illi parti adjudicare
 Mevius p. 8. dec. 280. Debet ejuſmodi designationio ad mone-
 tam uſitatam redigi velut in Camerá ad monetam Imperialem
 puta florenos & crucigeros ibi uſitatos, idque *per communia*
Camera decreta de anno 1585. d. 23. Auguſti. ibi : und dieſelbe
 auf keine andere Münze dann Rheinische Gúlden und
 Creuzer richten ſollen. Et de anno 1593. d. 13. Decembris
 §. 4. ibi : In allen liquidationibus ut designationibus Geld
 betreffend der Anſchlag iederzeit auf Reichs-Münze ge-
 richtet. Antequam verò à iudice moderantur expenſe, ea-
 rum liquidatio condemnato communicari debet, quo facto ſi
 reus reſpondere nolit, reſponſio ſub poená liquidi injungitur,
 modo præceſſerit contumacia accuſatio : Kláger hat Be-
 ſlagten nach Inhalt des vorigen Urtheils Abſchrift von
 denen liquidationen zugeſchickt / worauf er ſich denn ver-
 ſehen / es würde auch derſelbe ſeines Orts dem iudicato
 Folge geleistet / und auf die liquidationen ſich eingelaffen
 haben ; weil aber ſolches nicht geſchehen / ſo beſchuldigt
 er deſſelben Ungehorsam / und bittet zu erkennen / daß
 Beſſ. ſub poená liquidi & confeſſi auf die übergebene liqui-
 dationes ſich einzulaffen ſchuldig. Olim ante iudicis taxa-
 tionem jurabat victor ſe tantum expendiſſe l. 15. C. de iudic.
 Sed ut via perjurii præcluderetur, aliud conſtitutum eſt *per*
Auth. poſt juſjurandum C. de iudic. Nov. 82. c. 10. vid. Ordin.
Cam. renov. part. 1. tit. 88. wie die procuratores und princi-
 palen ſchweren ſollen / ſo ſie taxirte Koſten zc.

§. XII. *Cauſa formalis* Liquidi conſiſtit in *Certitudine*.
 Ce tum eſt quod ex ſua naturá & pronunciatione hominis appa-
 ret, quid, quale, quantumve ſit. l. 74. & l. ſeqq. de V. O. l. 6. de
 R. C. De hoc vid. egregiè differentem magni nominis Juris-
 Conſultum Dn. Frantzk, *tit. de rebus cred. n. 27. uſque ad 29.*

CAPVT

CAPVT V.

D-E

EFFECTIBVS LIQVIDI.

SUMMARIÆ.

§. I. Primus effectus liquidi ex parte creditoris est actio summarissima que paratam secum trahit executionem. II. Quæ restringuntur si præcesserit ordinarius libellus ac litis contestatio. III. Executio non solum contra debitorem, sed etiam contra debitorem debitoris tendit. IV. Executio fit secundum consuetudines loci in quo fit, non verò in quo fuit lata sententia, vel instrumentum scriptum. V. Quales solemnitates adhibeantur in Electoratu Saxonie circa executionem. VI. Quid fiat post immissionem si victus nondum paruerit. VII. Secundus effectus ex parte debitoris est Exceptio. VIII. Inter Exceptiones (1.) est solutionis. IX. (2.) Compensationis. X. Tertius effectus est jus retentionis, quod competit (1.) ratione pignoris. XI. (2.) Conceditur ex causâ impensarum aliorumve debitorum pro utilitate rei contractorum. XII. Quartus effectus sunt Repressalia.

§. I.

Primus effectus est Actio, quæ absque longo litis sufflamine executivè ac summarissimè intentari potest. Et cum solennium juris positivi sit nescia, nec libelli obligationem, nec litis contestationem solennem requirit, in cujus vicem succedit recognitio instrumenti quarentigiani. Carpz. p. 1. c. 17. d. 10. n. 5. l. 4. t. 1. Resp. 9. n. 8. Marant. Spec. part. 6. distinct. 23. p. 336. quæ paratam secum trahit executionem adeo ut quibusdam in locis nec appellare liceat contra instrumentum li-

quidum testante Marquard. *de jure merc. de Holfatiâ, ut & Limnæo lib. 5. f. P. c. 9. num. 2.* de Francofurti ad Mænum, Herbiopolis & Hamburgi jure. Quæ omnia confirmat Noviss. Imp. R. de anno 1654. **Als auch bey den Handelstädten.**

§. II. Prædicta tamen restringuntur, si præcesserit ordinarius libellus ac litis contestatio, quod tunc productio instrumenti vel confessio id efficere nequeat, sed requiratur solennitas processus & sententia Marant. *Spec. d. l.*

§. III. Tendit vero executio non solum contra ipsum debitorem sed etiam contra debitorem debitoris. Quod debitorem debitoris attingit distingui debet: Aut meus debitor non est solvendo, & tunc debitorem debitoris mei possum aggredi, *l. 4. C. quando fisc. vel priv.* qui licet arrestari aut detineri nequeat, id tamen quod suo creditori debet rectè potest arrestari usque ad quantitatem debiti concurrentem. Rebuff. *ad Const. Reg. tom. 1. tit. de lit. obl. art. 2. gl. 2. n. 22.* Quo facto principali debitori dies dici solet, ut compareat, & se defendat. Si vel non comparet, vel justam causam non allegat, cur arrestum sustineri non debeat, ita fieri solet pronuntiatio: **Es wird hiermit Arrestante an die bey N. N. stehende Gelder/ seine Bezahlung bestermassen daraus einzufordern vorwiesen/ und sind demselben arrestanten/ und ohne dessen Bewilligung keinem andern die Gelder zu zahlen; modò ille debitor fateatur se debere, nam aliàs sine processu ordinario non condemnaretur novus debitor.** *Cotlerus de Proc. exeqv. part. 2. c. 3. num. 464.* *Berlich. p. 1. concl. 80. n. 37.* *Brunnem. ad C. l. 2. quando fiscus vel deb. (2.)* Aut debitor nomen sui debitoris pignori obligavit, & tunc debitorem debitoris utili actione personali ad solutionem compelli posse patet *ex l. 4. C. quæ res pign.* ut ut Alphonfus de Oleâ *in Tr. de cessione jur. & act. fufius contrarium defendat tit. 4. quest.*

quæst. 4. n. 27. 28. & seqq. qui non immeritò hic deferendus. Deinde quoque facit hac l. 7. C. de bar. vel act. vend. ubi eadem actio creditori conceditur adversus debitorem nominis sibi pignorati, quæ competeret nominis emtori, at emtor nominis utilem personalem actionem habet. confer. quoque Brunnem. ad l. 4. C. que res pign. (3.) Aut creditor ipse nomina & actiones præter quas nihil apud debitorem reperit, capit; & tunc eodem modo proceditur. Notandum tamen, quod extantibus mobilibus ad executionem nominum & actionum deveniri haud debeat. Berlich. concl. 81. n. 131. Carpz. p. 1. c. 34. d. 12. n. 1. nisi debitor ipsemet offerat nomina, & in eà executionem fieri velit, qui omnino audiendus est, modo primò nomina sint certa & liquida, ac facilè sine expensis & judiciali strepitu exigi possint (wenn die Schulden richtig und ohne sondere Mühe/ Kosten und Hülffszwang leichtlichen einzubringen/) quod in tantum verum, ut nec à pupillo vel minore creditor invitus nomen seu obligationem Principis sive Cameralem (eine Cammer Verschreibung) in solutum accipere sit cogendus, & ita tam à Senatu Aul. Elect. Sax. quàm Supremo Appell. judicio anno 1626. & 1631. decisum esse testatur Nicolai de Proc. Carpz. l. 5. Resp. tit. 9. resp. 107.

§. IV. Executio quando fit alicujus sententiæ vel instrumenti, debent servari statuta & consuetudines loci, in quo fit executio, non autem in quo fuit lata sententia vel instrumentum factum. Bald. in l. 1. quæst. 4. C. ne fil. pro Bald. in l. 1. in fin. C. de confess. Jas. in l. cum quâdam puellâ ff. de jurid.

§. V. In Electoratu Sax. fieri solet in ædes debitoris per scissuram frustuli ligni è janua, (mit Aushauung eines Spans aus der Thüre) in agrum (mit Aushauung eines Erdkloßes/) in vineas autem durch Aushebung eines Weinrebens. Tales enim ceremoniæ adhibentur, ut executio rea-

realiter (wirklichen/) facta dicatur, cujus deinde maximus est effectus tam ratione juris realis & pignoris judicialis, quod creditor exinde nanciscitur, quam intuitu prioritatis in concursu. vid. Churfürstl. Sächs. P. D. Coler. de Proc. exeqv. p. 3. c. 8. n. 22. Berl. p. 1. concl. 68.

§. VI. Si immissio facta pignoraque capta sint, & vitus nondum paruerit rei judicata, post duos menses à tempore capti pignoris distractio illius fieri solet. Jussu enim magistratus publicè sub hasta venditio fieri l. 16. ff. de rebus auth. jud. poss. & plus licitanti adjudicari potest, ut ex pretio victori satisfiat, sin autem res emtorem non invenerit, victori pro rata debiti solet adjudicari. Berlich. p. 1. concl. 81.

§. VII. Secundus effectus est *Exceptio*, quam debitor in continenti liquidabilem potest opponere ad suspendendam executionem. Aliàs enim nulla altiorem indaginem requirens exceptio contra instrumenta liquida attenditur, cujus textus expressus in Ord. Prov. de anno 1555. tit: von versegten Brief und Siegel. i. de anno 1609. So wollen wir nochmals des Inhaltes der Landes-Ordnung wider klare Brief und Siegel keine exceptiones und disputationes, so nicht in continenti durch unleugbare Urkunde oder sonsten ex actis oder confessione partis erweislichen seyn/zulassen/ sondern der debitor damit in die reconvention gewiesen werden soll; Es hätte dann die vorgeschükte exception gleichfals ex natura contractus ihren Ursprung und wäre ex ipsius instrumenti inspectione alsobald zu verifiziren. (Quod postea in resolutione Gravaminum de anno 1653. & 1657. adeo restrictum est, ut, nisi reus exceptiones intra tres septimanas à tempore insinuatæ citationis in scriptis offerat, excludatur, & in termino executionis nulla alia etiamsi ex naturâ contractus veniat, vel ex inspectione instrumenti veri-

verificetur, quàm solutionis & compensationis assumatur, in dict. Ref. §. Hätte aber zum dritten der debitor wider die geflagte Schuld exceptiones vorzuschützen / soll er dieselben binnen 3. Wochen von Zeit beschehener insinuation a bermal anzurechnen / in Schrifften übergeben / auch so denn zugleich Abschriften der Urkunden / womit er et wann dieselben zu beweisen vermeinet / mit beylegen / und hierauf bey den allbereit angeetzten termin durch die originalia bestercken / hernach aber / wenn er besagte Frist nicht in acht genommen / noch aus erheblichen Ursachen dilation erlangt hätte / bey der Exequation (ausser der exception solutionis oder compensationis intra terminum executionis liquidæ) keine andere exception, sie möge gleich ex natura contractus ihren Ursprung haben / oder ex inspectione ipsius instrumenti zu verificiren seyn / ferner zugelassen / sondern der Schuldner damit in die reconvention gewiesen werden.

§. VIII. Inter potiores est (1.) Exceptio solutionis quæ est præstatio realis pecuniæ ejus quæ debetur. Carpz. *proc. judic. t. 22. a. 3. n. 9. 10. 11. 12. in Ordin. Proc. judic. Sax. tit. 39.* §. Wann aber das Urtheil ic. verb. die Hülffe so dann würcklichen vollstreckt und keine andere exceptio als solutionis oder compensationis intra terminum exceptionis liquidæ dawider zugelassen werden.

§. IX. (2.) Exceptio Compensationis, quæ est solutionis vice. *Mev. p. 2. Decis. 52. n. 8. ; hinc compensatio non impugnatur sententiam, sed eam potius confirmat per l. si debitor ff. qui pot. in pign. Gail. lib. 2. obs. 17. n. 10. Hillig. in Donell. lib. 22. c. 8. lit. L. Carpz. p. 1. c. 8. d. 6. §. p. 1. c. 31. d. 19.* Limitatur tamen (1.) quod compensatio speciei cum pecuniâ fieri non possit *l. ult. C. commod. l. 11. depositi. Mev. p. 2. decis. 332. n. 2.* Non

obstante *l. ult. C. de compens.* quod enim dicitur in actionibus realibus illi locum esse id communiter restringunt ad eum casum, quo res petita periit culpâ possessoris. Compensabit igitur reus actione reali conventus pecuniam sibi ab actore debitam si species petita extare desinat, quando sc. culpâ aut dolo possessoris periit. *l. 68. de R. V.* quo casu cum petitur aestimatio, non petitur quod nostrum est; sed quod nobis debetur. Zang. *de except. p. 3. c. 8. n. 114.* Arum. *Ex. 12. q. 13.* Limitur (2.) quod hujusmodi exceptio compensationis non possit opponi contra instrumentum depositi. *l. ult. C. de compens.* Nic. Calvol. *Prax. lib. 12. c. 1. n. 58.* Brunn. *ad d. l. C. de compens.* qui omnia eleganter hic petraçtavit. (3.) Qui violentè possessione dejectus, isti nulla compensatio opponi potest, sed debet ante omnia restitui. *l. 7. de vi publicâ.* (4.) *In l. 3. C. de Compens.* octo sunt exceptiones quibus adversus fiscum & civitatem debitores compensare nequeunt. confer hâc Hahn. *obs. ad Wesenb. b. 2. n. 10.* (5.) Ejus quod non ei debetur, qui convenitur, sed alii, compensatio fieri non potest. *l. 9. C. b. l. 19. §. 1. l. pen. ff. eod.* Exceptio est (1.) in fidejussore qui à creditore conventus ex causâ fidejussionis compensare potest id quod vicissim debet creditor debitori principali. *l. 4. l. 5. b. l. arg. l. 7. 10. d. except.* Qr. si creditor fidejussori & non principali reo debeat an fidejussor tunc compensare queat? Neg. Hahn. *d. l.* Verior tamen videtur Aff. (2.) Excipiuntur filii. qui compensare possunt, quod à creditoribus patri debetur si caveant de rato *l. 9. de comp.* (3.) correi debendi, si sint socii *l. 10. de duobus reis.* idemque in conjugibus, ubi ex statuto vel moribus socii omnium bonorum. *arg. d. l. 10.*

§. X. Tertius Effectus est *Jus retentionis* quod competit (1.) ratione pignoris vel expressi vel taciti. Ratione hujus mulieri in omnibus bonis mariti tam mobilibus quàm immobili-

bilibus arg. l. 6. C. de distract. pign. ad dotem illatam repetendam competit, etiam marito adhuc vivente, si ad inopiam vergat l. 29. C. de jure dot. (2.) Locatori prædii urbani in investis & illatis pro pensione debita l. 11. §. 5. ff. de pign. act. l. 5. pr. l. 2. l. 6. l. 7. l. 9. ff. in q. c. pignus. (3.) Retinetur redemptus ab hostibus à redimente pro pretio redemptionis, l. 2. C. de postl. rev. l. 43. §. ult. ff. de leg. 1. donec id restituat aut si pecuniam non habeat, vicem beneficii referat vel laboris obsequio, vel opere quinquennii l. 20. C. de postl. rev. Cuius denique competit qui tacitam hypothecam in alienâ re constitutam jure prætereundere potest. *Qr.* An res debitoris pignori non obligata, cujus possessionem aliquâ ex causâ nactus est creditor, retineri possit? Affirmativæ communiter subscripserunt Pragmatici, quos errare rectè notat Ant. Faber in C. l. 8. tit. 15. def. 5. n. 1. Non magis enim is, qui de pignore nullo modo convenit, potest retinere rem debitoris pro pignore quàm agendo eam persequi arg. l. 3. ff. que res pign. Et est pro hac sent. textus satis apertus in l. 5. C. in quibus caus. pignus l. ult. C. commod.

§. XI. Conceditur (2.) Jus retentionis ex causâ impensarum, aliorumve debitorum pro utilitate rei contractorum, quorum nomine veniunt omnia melioramenta expensæ, operæ, & sumtus in rem facti, possessori rei singularis, licet m. f. sit, in re alienâ ad recipiendas impensas necessarias l. 5. C. de R. V. Bonæ fidei possessori datur etiam ad utiles impensas repetendas certis tamen sub conditionibus quas vide in l. 38. de R. V. l. 29. eod. confer. Bachov. ad Tr. vol. 2. disp. 10. th. 6. Hæredibus vasalli allodialibus Germ. Vandenben/ contra Dominum aut hæredes feudales Germ. Lehnerben in feudo ad repetenda melioramenta & sumtus in feudum impensos. 2. F. 28. §. si vasallus. *Qr.* hic An advocatus acta aliaque documenta clientis consueque apud se retinere possit, donec ipsi de honorario

rio satisfiat? Resp. Aff. Si enim factoribus & tutoribus pro mercede jus retentionis competit, donec ipsis satisfiat, prout statuunt Bald. in l. ult. C. de commod. n. 1. & Gail. lib. 2. obs. 12. n. 5. multò magis Advocatus, cujus salarii præstatio aliàs favorabilis, acta, donec ipsi satisfiat, retinere poterit. Equiparantur enim operæ impensis in rem factis & labor operantis justam retinendi causam tribuit. Coler. de proe. exequ. p. 1. c. 2. n. 247. Gail. lib. 2. obs. 12. n. 5.

§. 12. Quartus effectus sunt *Repressalia* de quibus vide integram differt. Magnifici D. Ziegleri, ad quam propter temporis penuriam benevolam lectionem remissum volo.

CAPVT V. & ULTIMVM.

D E

CONTRARIIS LIQVIDI.

SUMMARIÀ.

§. I. Illiquidum fit (1.) Ratione instrumenti. II. (2.) Ratione confessionis. III. (3.) Ratione sententiæ. IV. Effectus illiquidum à parte actoris est remora executionis. Qr. si omis à liquidatione debiti arrestum impetrans deinde debitum probare velit an audiendus non sit; sed arrestum relaxandum? V. (2.) Effectus est à parte rei, quod exceptiones requirentes altioris indaginem non impediunt executionem, & referenda sint ad ordinarium iudicium. Qr. an exceptiones altioris indaginis tales esse desinant, si contrarium per testes probari possit? VI. Neque exceptiones illiquide per de & relationem iuramenti in processu executivo possunt verificari.

§. I.

Liquido opponitur illiquidum, obscurum, ac quod altioris est indaginis. Fit autem illiquidum (1.) ratione instrumenti, quod

quod vel extat vel non extat ; illo modo fit *Vel ratione formalium*, si instrumentum est cancellatum, abolitum ac in parte substantiali suspectum, Mascard. *concl.* 256. n. 4. vol. 1. Farin. *quest.* 153. n. 77, Bartol. *in l. ult. C. de edict. Divi Adr. coll.* item si in loco suspecto dolosè adhibita rasura, quæ absque dubio falsi suppeditat præsumtionem. *cap. cum venerabis. 7. de relig. domibus.* Menoch. *pres.* 99. n. 3. lib. 1. & *pres.* 20. lib. 5. *Vel ratione materialium* quando (1.) de certâ quantitate non constat, quod fit vel ob generalitatem loquutionis v. g. debeo tibi pecuniam ex mutuo, ex mandato, nec determinatur quantitas, vel ob magnum errorem calculi deprehensum, ob quem debitum licet confessum pro illiquido habetur, quod latè deducit Köppen. *dec.* 1. *Enucl.* 10. vel ob allegationem contrariorum, si diversæ & contrariæ scripturæ, quæ fidem sibi mutuo derogant, producantur, l. 1. C. de furtis l. 9. C. de lib. caus. nisi utaris instrumento adversarii in uno tantum capitulo, additâ protestatione, te velle eo uti in passibus utilibus. Menoch. *lib.* 2. *pres.* 45. Carpz. *p.* 1. c. 17. *def.* 7. l. 14. C. de fide *instr.* (2.) quando producens non est nominatus in instrumento ; idcirco instrumentum obligationis exhibitum personam actoris seu petentis minimè legitimat Rebuff. *ad ordin. Reg. Gall. tom.* 2. *quest.* 14. n. 181. imò licet traditio à creditore facta demonstretur, haud tamen titulus alicujus cessionis imò nec cessio præsumitur, nisi juxtâ ejus liquidò fiat fides. Secus est, si instrumentum exigendi licentiam confert non solum creditor vel heredi ejus ; sed cuivis etiam b. f. possessori, prout in obligationibus mutui ea clausula frequentissima est : *Ich gerede und gespreche meinem Gläubiger/ seinen Erben/ oder sonst Brieffsinhabern die Zahlung zu thun.* Qr. *an debitor cessus, qui solvit cessionario virtute cessionis illiquida, liberetur à cedente ? Resp. Neg. vid. Alphonsum de O-*

leà *Tr. de cess. jur. & act. tit. 5. quest. 110.* Vel si non amplius extat instrumentum & amissum est, tunc non sufficit probare, amissum esse instrumentum, sed insuper requiritur probatio, quod hic tenor fuerit instrumenti. *l. 13. C. de fide instr. & ad eam Brunn. Hahn. ad Wesf. de de fide instr. Berlich. p. 1. concl. 84. n. 10. Carpz. in Resp. Elect. lib. 2. t. 1. resp. 3.* Addi quoque meretur Mevius *p. 2. dec. 284. p. 3. dec. 185.* num amissio instrumenti bonitati causæ præjudicet?

§. II. (2.) Ratione *Confessionis*, si ea fit vel à pupillo, *l. 6. §. in pupillo ff. de confessis. minore, d. l. 6. §. minorem. furioso, procuratore, conf. Wesenb. in parat. §. 3. tit. de conf. vel si est extrajudicialis. l. 24. C. de lib. caus. vel obscura ac anceps.*

§. III. (3.) Ratione *Sententia*, quâ sine certâ quantitate quid restitui jubetur. *l. pen. C. de sent. quæ sine cert. quant. vel si quid restitui jubetur, quodnam autem illud sit, non exprimitur, v. g. bona quæ accepisti solve vel restitue l. ult. d. 1. §. 32. I. de act. nisi quantitas intelligi possit ex actis d. l. pen. l. 5. §. ult. l. 59. de re jud. quod tunc contingit si sententia se referat ad certam partem actorum, s. ea probationem sive adferentiam tantum contineat v. g. *Die libellirte Schuld/* *Jaf. ad l. 5. §. 1. ff. de jud. Bach. ad Tr. vol. 2. th. 3. lit. a. h. t.* Quid si super interesse sententia sit ferenda? Distinguit Imperator inter casus certos & incertos; Casus certi sunt, in quibus de certâ quantitate agitur vel certâ naturâ, id est specie, v. g. hic servus, hic ager, atque hinc æstimatio ejus quod interest faciendâ est ita, ut non excedat duplum quantitatâs vel duplum pretii rei v. g. res mihi vendita est à te 10. floren, quæ hodie digna est 25. fl. numeravi jamdudum pretium, sed rem nondum accepi, jam ergo ago ad interesse; hoc interesse ita moderandum est, ut mihi restituere pretium cogaris & præterea alterum tantum i. e. adhuc alios 10. fiores. Incertum verò & in-*

& indefinitum certâ regula comprehendi nequit v. g. cum agitur de facto aut de possessione, quæ certò affirmari nequit, aut ex delicto, aut contractu, qui potissimum in faciendo consistit, ut societatis, mandati, tutelæ, negotiorum gest. vid. D. Præses *in comment. ad tit. ff. d. R. J. l. 24.*

§. IV. *Effectus illiquidi* (1.) à parte Actoris est suspensio executionis, & quamdiu de quantitate certâ non apparet, tunc executioni semper opponi potest, debitum esse illiquidum, & talis exceptio remoratur paratam executionem. Coler. *proc. exequ. p. 3. c. 1. n. 4.* idcirco iudex super debito nondum liquidato decretum executivum decernere nequit. *l. fin. C. de compens. & Auth. que jurat. C. de bon. auth. jud. poss.* Huic accedit D. Philipp. *in Tr. de subbas. c. 3. com. 6.* & Magnificus Dn. D. Lynckerus Præceptor meus ætatem summè deveniendus *in eleg. Tr. de grav. extrajud. p. 2. c. 3. §. 36. p. m. 137.* qui sic differit: *si decreto clausula inserta non reperiat, etsi tunc constet de debito, sed non quantum debeat, tamen male creditori hypotheca sit adjudicatio, nec juvat decretum, si ei adjunctum fuerit liquidationem ulterius fieri debere, nam id quidem plane præposterum est. Licet etiam debitor se debere non neget tamen non tunc solum, si defensio ei in decreto permessa non sit, appellare potest, l. 2. l. pen. C. de pell. Imp. off. sed etiam iudex, qui inordinate, seu, quod ajunt incivilliter exequitur, litem suam facit. Quaritur, si omisâ liquidatione debiti arrestum imperans deinde debitum probare velit, an audiendus non sit, sed arrestum relaxandum? Cum non de causa debiti quod arrestans postea deum probare vult, agatur, sed de validitate arresti, ad quam ab initio requiritur esse liquidum, eo deficiente arrestatum respondere non teneri, sed arrestum relaxandum esse putaverim, quod Carpz. *Resp. Elect. 38. n. 4. in fin.* confirmat, & ita Scabinatum Lipsiensem de jure respondisse refert, arrestum esse*

inva-

invalidum, sumtus in causam arresti impenso ab arrestante refundendos esse, reservatâ de damno injuriâ dato actione.

§. V. (2.) Effectus est à parte Rei quod exceptiones requirentes altiorem indaginem non impediunt executionem & referendæ sint ad ordinarium judicium *l. 3. §. ibid. ff. ad exhibendum. l. fin. C. de ordin. cogit. Camill. Borill. in sum. decis. tom. 2. tit. 32. de sent. exeqv. Fontanell. de pact. nupt. claus. 10. gl. unic. n. 55. & cl. 7. gl. 3. par. 10. n. 75. Alphonsius de Oleâ. Tr. dr. cess. jur. & act. tit. 5. q. 10. n. 20.* Quæritur hic an exceptiones altioris indaginis tales esse desinant si contrarium per testes probari possit? Resp. quod non. Siquidem creditor & debitor pro naturâ relatorum eadem juris dispositione gaudent, *l. ult. C. de indict. viduit. toll. nec enim actor est audiendus si in processu executivo intentionem suam per testes probare velit. Carpz. cura alleg. authoribus in Proc. judic. tit. 22. art. 4. n. 32.* ergo nec reus in probatione, jure testium, quod ad processum ordinarium pertinet, gaudebit. Deinde nec ordo Processus admittit ut probationes & reprobationes in executivis recipiantur, siquidem secundum naturam processus executivi summarie & absque strepitu longoque sufflamine judicii omnia sunt expedienda. *Carpz. l. 3. t. 7. Resp. 63. n. 3.*

§. VI. Neque exceptiones illiquidæ per de & relationem juramenti possunt verificari, quippe juramentum est species legitimæ & ordinariæ probationis *l. 36. ff. de jure jurando,* quæ in processu executivo neutiquam locum habet. *Ordin. Polit. Elect. Sax. de anno 1612. tit. von Justitiens-Sachen. n. 19. Matth. Coler. de proc. exeqv. p. 4. c. 2. n. 32. Zang. de except. p. 3. c. 26. n. 120. 121.* Secus jure novissimo Magdeburgico, quod tempore Serenissimi Administratoris Augusti excelsæ recordationis introductum esse memini. Nota tamen, quod probatio præsumptiva hoc unico casu contra instrumentum
gua-

guarentigatum locum habeat, quando nempe debitor solutionem opponit & in continenti probat, & juratò affirmat, quietantiam ab hostibus subreptam, vel igne combustam esse. Menoch. lib. 3. pres. 135. n. 8. Carpov. lib. 5. t. 9. Resp. 104. n. 21. quod ex speciali gratià in favorem debitoris introductum censetur, ne idem bis solvere cogatur, quod esset iniquissimum. Hæc sunt quæ per DEI gratiam pro ingenii modulo de hisce delibare licuit, cui sit laus ac gloria in secula seculorum Amen!

MISCELLANEA QUÆDAM EX
JURE NATVRALI GENTIVM
ET CIVILI.

1. Darur moralitas ante legem.
2. In res singulorum majus est Dominium Regis ad bonum commune quàm Dominorum singularium.
3. Fallit Grotius lib. 1. c. 3. §. 1. n. 2. ubi dicit, quod judicia publica non à naturâ sed à factò sint humano.
4. Majestas temporaria est vera Majestas.

H

5. Vir-

5. Virginitatem non licet defendere cum aggressoris morte.
6. Magistratus jure naturæ obligatus est ad delicta punienda.
7. Bonâ conscientîâ furem nocturnum possum occidere, si aliter res meas recuperare nequeam.
8. Innocens civis salvâ conscientîâ hosti non potest tradi, licet toti Reipublicæ ruinam aliàs minetur.
9. Inviolabilitas legatorum est juris Naturalis & Gentium pro diverso concipiendi modo.
10. Moralitas cujuslibet actus pendet à circumstantiis.
11. Princeps non debet judicare secundum acta & probata, sed secundum veritatem.
12. Peccat, qui juramentum metu extortum non servat.
13. Ob-

13. Obligationes personis licet cohæreant, non tamen ad jura personarum sed ad res pertinent.
14. Si iidem nummi mutuò dati redantur, nihilominus est mutuum.
15. Vera depositi possessio nunquam transit in depositarium.
16. Clericus fidejussor non satis idoneus reputatur; datus tamen fidejussor obligatur.
17. Naturalis obligatio, quæ inter fratres contracta est, in persona filii creditoris non subsistit, sed patri confestim acquiritur.

PETRUS MÜLLERUS J.C.

Suo
AVGVSTO HOFFMANNO, U. J. C.

Salutem!

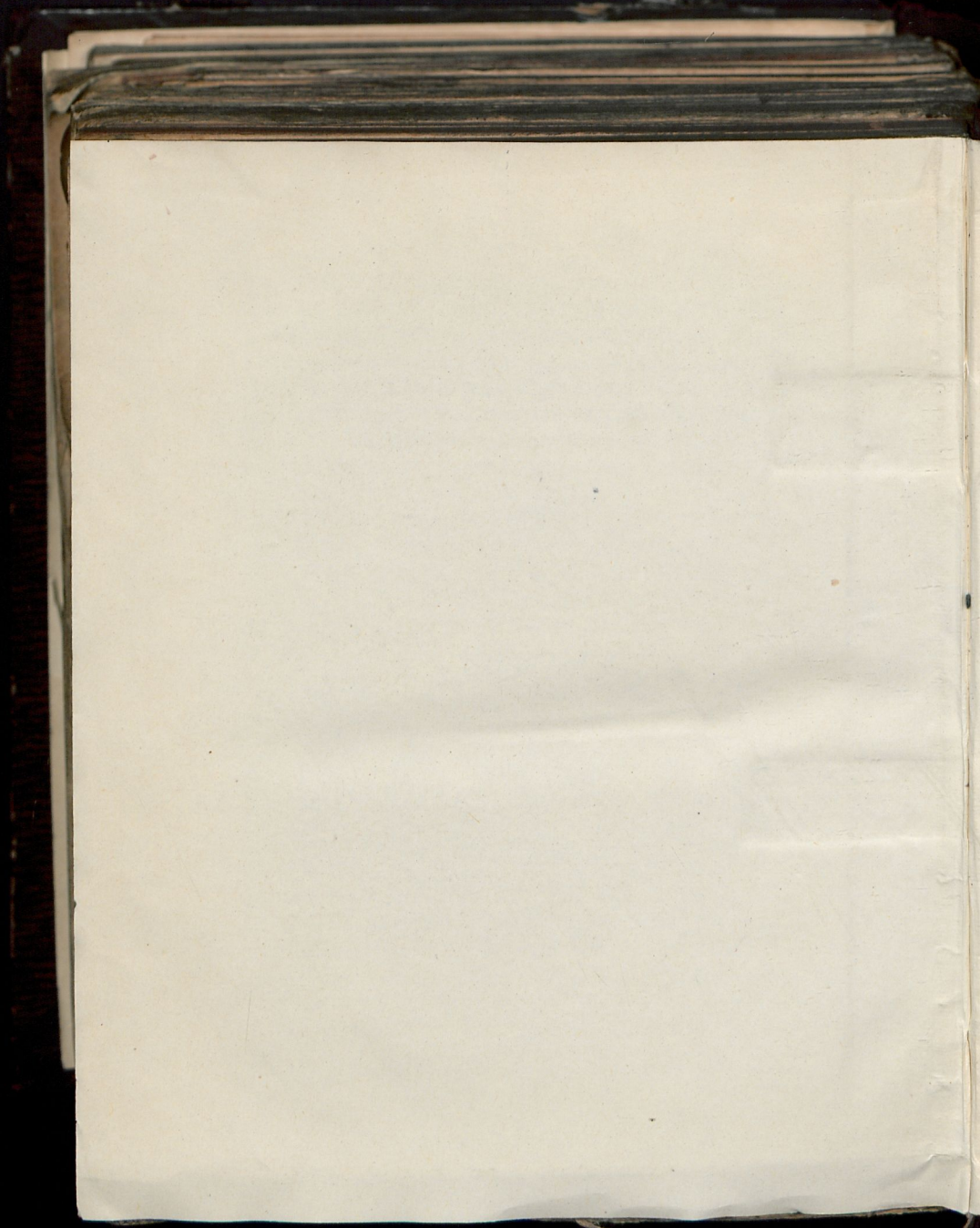
Tria junctim observanda sunt unicuique qui animum ad discendum jura applicat. Primum adesse, deinde auscultare, denique perseverare. Adesse decet discentem non tam corpore quam animo.

H 2

animo. Multi adsunt, sed exiguo sepius cum fructu. Audiunt quidem docentem, sed eum non intelligunt, cum linguarum scientia & philosophicarum disciplinarum cognitione planè destituantur. Audire modeste & attentè convenit maximè juris studioso, in primis eos, qui à Superioribus ex cœtu tot eruditorum virorum ad docendum sunt electi fidemque publicam habent. Multi multos sectantur non sine ipsorum detrimento, ut aliquando dediscere necesse habeant, quæ per multum tempus didicerunt. Perseverare nisi sibi quis induxerit animum, scientia ipsius nulla erit. Fœdum vitium est & cum prima barbâ refecandum persuasio ex Sapientia, quo vitio laborant, qui, cum pedem vix in limine posuerint, in meta sibi posuisse, & cum vix proœmium Institutionum atque paucos terminos audiverint, ut nec dupondiorum vices sustinere rectè valeant, egregiè sibi docti ac juris prolytæ videntur. Sane donno vobis Quæ insignis stultitia quandoque risum, quandoque bilem movet. Vanitatem & dementiam ridere risuque contemnere viris magnis in usu fuit; ita cum Hirri, Oppii, Curii dibaphum cogitabant, & indigni affectabant honores, interdum etiam parùm honestis artibus impetrabant, Cicero cum Amicis ridebat. * Dolemus autem, quod meliora monentes incauti juvenes sequi recusent. Tu Verò Clarissime HOFFMANNE, heic cum apud nos per aliquot annos ut verum Studiosum juris decet moratus es, non ita frigidè studia tua tractasti. De pietate, sedulitate & constantia testabuntur omnes, quibus te junxisti. Tertium est, quod me Præside cathedram publicam cum laude ascenderis, ut raceam (numeri serè oblitus sum) Te aliquoties opponentis partes masculè sustinuisse. Viam, quâ instas, perge, vulgi ineptias ride ac confide Deo, qui exanilatos labores academicos amplissimâ Spartâ certò compensabit. Quod ut omni cum prosperitate fiat, ex animo precor.

* Confer. epistol. 9. 12. lib. 2. ad familiar.

(V. 125. 154)

Juca, Diss., 1682

ULB Halle

3

004 216 27X

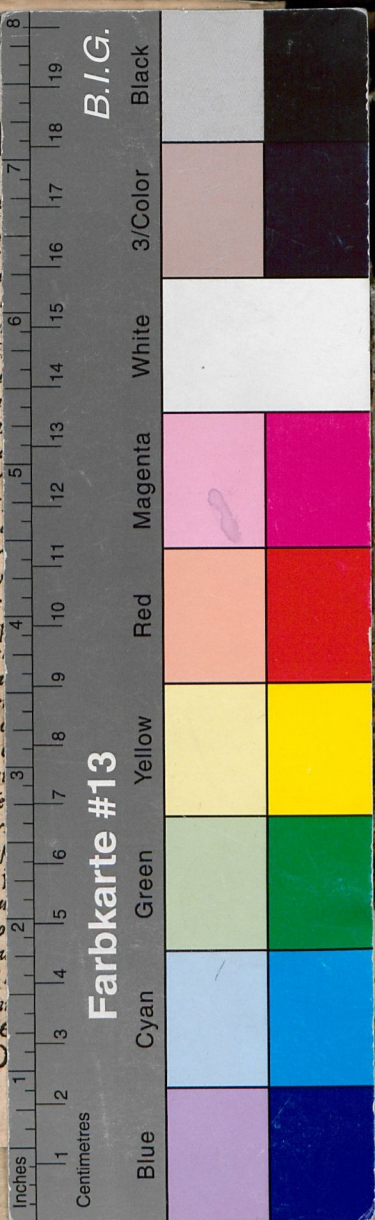

1017

12
G. 19. num. 8.
44.
P. 3.
1682, 5
7

DISSERTATIO
DE
LIQVIDO
EIVSQVE JVRE,

Oder:
Von dem / was eine gültige und ge-
wisse Schuld, Forderung sey / deren
Beschaffenheit / und was dießfalls
Rechtens.

P. 143.

Quam
PRÆSIDE
MAGNIFICO ACADEMIÆ JENENSIS
RECTORE

DN. PETRO MULLERO,

JCTO, PANDECTAR. PROFESS. PVBL.
CONSILIAR. SAXONICO, CVRIÆ PROVINCIA-
LIS, SCABINATVS AC FACVLTATIS
JVRIDICÆ ASSESSORE,

IN AVDITORIO JCTORVM

AD D. MAJI CLO IO C. LXXXII.

ventilandam exponit

AVGVSTVS Hoffmann

Halâ Saxo.

EDITIO II.

— — — — —
JENÆ, TYPIS HELLERIANIS, 1721.

